

KŪRĖJŲ IR MOKYTOJŲ PARTNERYSTĖS TRANSFORMUOJANT UGDYMĄ TYRIMAS

Galutinė ataskaita
(tyrimo santrauka)

2014 m., rugpjūtis

Sąvokos

KP	Kūrybinės partnerystės
KRMR	Kūrybiškos mokyklos raidos modelis
KM	Kuruojantis mokytojas
KA	Kūrybos agentas
Kūrėjas	Kuriantis praktikas ir Kūrybos agentas

SANTRAUKA	4
1. Apie projektą.....	4
2. Projekto kontekstas	5
3. Apie tyrimą	7
4. Tyrimo eiga ir metodologija.....	8
5. Pagrindinės tyrimo įžvalgos.....	9
5.1 Dokumentų analizės įžvalgos.....	9
5.2 Kokybinio tyrimo įžvalgos.....	14
5.3 Kiekybinio tyrimo įžvalgos ir rezultatai.....	18
Rekomendacijos	27

Santrauka

Dabartinis valstybinės mokyklos modelis susiformavo industrinio amžiaus laikais ir buvo pagrįstas to meto mąstymo būdu bei valstybių poreikiais. Mokykla turėjo veikti taip tiksliai, skaidriai ir sklandžiai, kaip mechanizmas, ir, taikydama standartines programas bei mokymo būdus, ugdyti pagal amžių grupuojamus vaikus taip, kad šių išsilavinimas bei gebėjimai atitiktų jų amžiaus tarpsniui numatytas normas. Toks konvejerinis tobulai organizuotas švietimas buvo patogus ir veiksmingas visuotinio išsilavinimo – išsilavinimo visiems – perduodančio sutartus tradicinės kultūros pagrindus ir telkiančio visuomenės - teikimo būdas.

Nuo pramoninės valstybės laikų daug kas pasikeitė pasaulio ir žmogaus prigimties pažinime, visuomenės vertybėse ir gyvenimo būde, valstybių valdyme, taip pat požiūryje į asmenybę ir jos ugdymo tikslus. Sparčiai daugėjant žmonijos kuriamų žinių, vis aktualesnis tampa klausimas, kurios iš jų yra būtinas ir pakankamas mokyklinio išsilavinimo pagrindas, o kurias reikia tiesiog išmokyti susirasti. Gerėjant mokymosi procesų pažinimui, kinta veiksmingų mokymo(si) būdų samprata. Ypač smarkiai mokymosi galimybes keičia informacinės technologijos – jomis galima pagrįsti savarankišką, nuotolinį, tinklinį, mokyklos sienas peržengiantį mokymąsi. Informacijos pertekusiame pasaulyje gebėjimai – kritinis, analitinis, kūrybinis mąstymas, gebėjimas spręsti problemas, iniciatyvumas ir socialumas – tampa vertingesni už atminties saugyklose sukauptą informaciją. Žmogaus laikysena šiuolaikiniame judriame, sudėtingame, kintančiame pasaulyje prieštaringa: svarbios savybės yra atvirumas, komunikabilumas, lankstumas, adaptyvumas, tačiau ne mažiau svarbus – tapatybės, vertybinio “stuburo” ir asmeninės gyvenimo prasmės susikūrimas. Todėl ypatingai aktualus tampa asmenybės vertybinių orientacijų ugdymas - socialinis, pilietinis, dorinis asmens brandinimas. Visa tai turi įtakos tinkamos šiems laikams mokyklos įsivaizdavimui.

Dabartinė Lietuvos švietimo sistema susiduria su dinamiško pasaulio iššūkiais. Nepaisant to, kad naujų idėjų kūrimas ir įgyvendinimas yra skatinamas, sistema nespėja prisitaikyti prie šiuolaikinių tendencijų dėl savo nelankstumo. Mokymo programos grindžiamos kartojimu ir neskatina mąstymo, analizės bei kūrybos procesų. Tiek mokinių, tiek ir mokytojų rengime skiriamas nepakankamas dėmesys kūrybingumo ugdymui. Europos bei pasaulio kontekste Lietuva nepasižymi išskirtiniais mokymosi pasiekimais. Emocinis klimatas mokyklose bei mokytojų kvalifikacija taip pat nesiekia kitų valstybių rezultatų.

Siekiant pagerinti švietimo kokybę bei padidinti esamos sistemos lankstumą, Lietuvoje įgyvendinami kūrybiškumo mokyklose skatinimui bei mokytojų kvalifikacijos kėlimui skirti projektai, vienas jų – “Kūrybinės partnerystės”.

1. Apie projektą

„Kūrybinės partnerystės“ – Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloms skirtas ir Ugdymo plėtotės centro (toliau – UPC) įgyvendinamas projektas, kurio tikslas yra skatinti mokinių ir mokytojų kūrybingumą bei praturtinti mokymosi procesus, į juos įtraukiant Kūrėjus – menininkus, mokslininkus ar kūrybinio sektoriaus veikėjus. „Kūrybinių partnerysčių“ modelis buvo sukurtas ir sėkmingai išbandytas Jungtinėje Karalystėje. Nuo 2011 m. „Kūrybinių partnerysčių“ modelis LR švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva yra įgyvendinamas nacionaliniu mastu Lietuvoje. Pagal finansavimo ir administravimo sutartį bendra projekto vertė yra beveik 16 mln. Lt. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Projektas „Kūrybinės partnerystės“ leidžia jo dalyviams suvokti, jog kūrybiškas mokymasis gali sustiprinti bendrojo ugdymo procesus, motyvuoti mokinius bei sudaryti sąlygas kūrybiškai spręsti unikalius konkrečių mokyklų iššūkius, susijusius su bendrojo ugdymo sritimis. „Kūrybinių partnerysčių“ modelio idėjinės nuostatos – Kūrėjų ir mokytojų mokymasis bendradarbiaujant, patirtinio ir tyrinėjimo pagrįsto mokymosi skatinimas, eksperimentavimo ir tarpdisciplininio darbo plėtra.

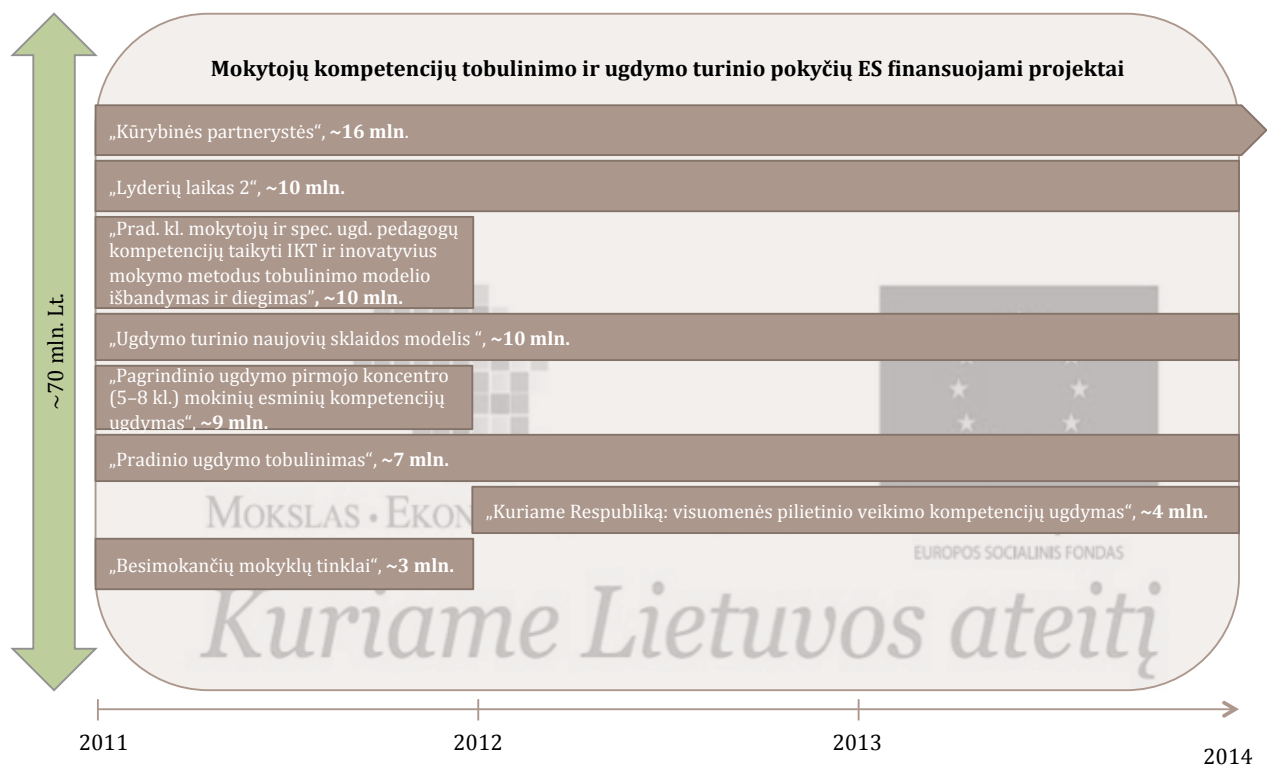
Kūrybinių partnerystės modelis siūlo mokykloms unikalią Kūrėjų patirtį, ugdymo atnaujinimo idėjas bei praktinę pagalbą jas įgyvendinant, padeda keisti mokymąsi ir sudaryti sąlygas vaikų kūrybiškumui ugdyti keisdamas mokymą – metodus, priemones, organizavimą, aplinką ir mokytojų požiūrį į savo pačių kūrybiškumą bei kūrybiško darbo galimybes.

Per trejus mokslo metus – nuo 2011 iki 2015 metų sausio, Ugdymo plėtotės centro vykdomame projekte dalyvauja apie 140 mokyklų, iš viso įgyvendinama daugiau nei 200 unikalių kūrybiško mokymo projektų. Kūrybiniuose mokymosi projektuose vien per pirmus dvejus metus dalyvavo apie 4500 mokinių.

2. Projekto kontekstas

Lietuvos Respublikos švietimo strategija 2013–2022 metams ir LR Vyriausybės patvirtinta Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa numato ilgalaikius švietimo raidos tikslus, uždavinius, priemones ir rezultatus, kuriems pasiekti rengiamos įvairios švietimo kokybės ir prieinamumo gerinimo programos bei projektai. 2011-2014 m. į panašaus pobūdžio projektus, tobulinančius mokytojų kvalifikaciją bei išorinių partnerių pagalbą keičiančius ugdymo turinį bei metodus, investuota beveik 70 mln. Lt.

Pav. 1: 2011-2014 metais vykdyti projektai

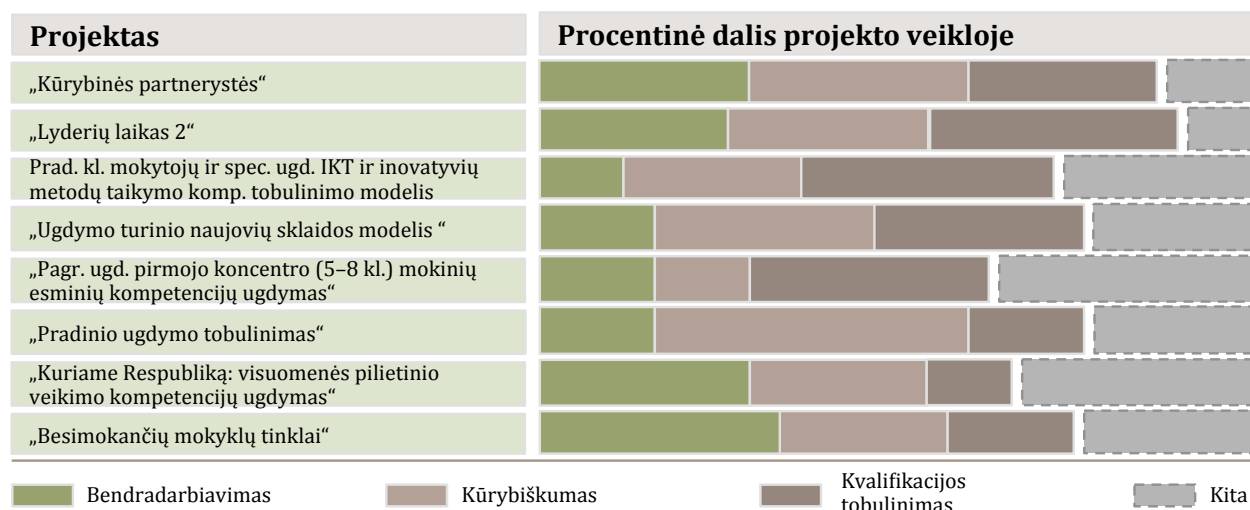

Dauguma minėtų projektų apima bendradarbiavimo ir kūrybiškumo skatinimą bei kvalifikacijos tobulinimą (Pav. 2). Dažname jų pasikartojančios veiklos:

- Įgyvendinamas mokytojų kvalifikacijos tobulinimas darbo vietoje, tobulinant projektų valdymo ir kūrybiško mokymosi srities kompetencijas.
- Kultūros, kūrybinio ir mokslo sektorių profesionalai rengiami darbui su mokyklomis.
- Stiprinama mokyklos organizacija ir bendruomenė, praktiškai išbandomi visus įtraukiantys darbo būdai, skatinama į tobulėjimą orientuota refleksijos kultūra mokykloje.

- Kuriamos ir išbandomos inovatyvios ugdymo praktikos ir kūrybiško mokymosi metodai.
- Praktiškai įgyvendinamas mokyklų bendradarbiavimas su išoriniais partneriais (kultūros, kūrybinio ir mokslo sektorių profesionalais), skatinama plėsti partnerystės ryšius vietos bendruomenėse, su verslo bei kultūros atstovais.
- Įgalinama ir skatinama aktyvi mokyklų patirties sklaida bei bendradarbiavimas tarp mokyklų.

Pav. 2: Pagrindinės 2011-2014 metais vykdytų projektų veiklos

„Kūrybinės partnerystės“ – vienas iš nedaugelio projektų, kurio pagrindinės veiklos vyko mokyklose, daugelis jų – klasėse, mokiniams, mokytojams ir mokyklos administracijai bendradarbiaujant su kūrėjais. Per trejus projekto gyvavimo metus išvystyta ilgalaikė, susisteminta, koordinuojama pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veikla, vykstanti darbovietės erdvėje, taip pat įdiegta asmeninės bei bendruomeninės partnerystės kultūra, kurios metu visi dalyviai įgyja ar patobulina tam tikras kompetencijas, užtikrinama pridėtinė vertė visuomenei. Per visą projekto įgyvendinimo laikotarpį parengti kvalifikuoti kūrybos agentai, sudarytas patikimų kūrėjų bankas.

Pav. 3: Projekto eiga

2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-20XX
TM	TM2, PM	TM3, PM2, TM kubu	
▪ Vykdoma tik TM programa, kurios metu dalykų mokytojai gali įgyti Pradinio lygio kūrybiško mokymo/ mokymosi kompetenciją ▪ Mokymai kūrėjams fragmentiški, orientuoti į kūrybiškumo, bendradarbiavimo refleksijos mokymus ▪ Pagrindinės veiklos orientuotos į mokinius	▪ Akredituota PKT programa ▪ Vykdomos TM bei PM programos ▪ PM programa vykdoma siekiant užtikrinti tęstinumą, inicijuoti gilesnį sisteminių pokyčių mokykloje ▪ Partnerystė orientuota tiek į mokytojus, tiek į mokinius ▪ Mokytojai turi galimybę įgyti Pažengusio lygio kūrybiško mokymo/ mokymosi kompetenciją ▪ Įtraukta daugiau kūrėjų, padengiančių įvairesnes sritis ▪ Užsakyti ir atliekami kokybės tyrimai	▪ Vykdomos trijų rūšių programos: TM3, PM2 bei TM kubu ▪ TM kubu programa sudaro galimybę diegti permainas mokykloje neįtraukiant visos bendruomenės ▪ Ženkliai patobulintas „KP Programų Vadovas 2013-2014 m. m.“ ▪ Pradėti koordinuoti planavimo susitikimai tarp agentų ir kūrybos praktikų, išsiplėtė mokymų tematika	Pasiektas įdirbis turi būti panaudotas toliau ugdant partnerystės ir kūrybiško ugdymo kultūrą mokyklose, užtikrinant projekto ideologinių nuostatų tęstinumą, stiprinant mokyklų savarankišką bendradarbiavimą ir iniciatyvumą.

Darbai mokykloje paruošti daugiau nei du šimtai įvairių sričių kūrėjų. Daugiau nei 100 mokyklų turėjo galimybę bendradarbiaujant su kūrėjais pasisemti naujų idėjų, metodų ir problemų sprendimo būdų. Dauguma kitų panašių projektų pasibaigė iki 2014 metų. Mokyklos su kūrėjais jau yra užmezgusios glaudų ryši, kuri galima išnaudoti parengiant jas savarankiškam projekto idėjinių nuostatų palaikymui.

Besibaigiant pirmajam projekto finansavimo etapui, svarbu pamatuoti įgyvendintų programų rezultatus ir numatyti tolesnius žingsnius. Įvertinimas reikalingas siekiant KP praktikos tobulinimo ir tęstinumo užtikrinimo. Siekiant įvertinti kūrybinių partnerystės naudą projekto dalyviams, atliekamas išsamus projekto vertinimas (tyrimas).

3. Apie tyrimą

Ugdymo plėtotės centro inicijuotas Kūrėjų ir mokytojų partnerystės transformuojant ugdymą tyrimas, kurio pagrindiniai tikslai:

- **Nustatyti ir įvertinti KP poveikį.** Tyrimo metu sudaryta KP programų įgyvendinimo kokybės metodika. Lauko tyrimo duomenys panaudoti įgyvendintų KP programų kokybės įvertinimui bei projekto poveikio ir naudos nustatymui. Duomenys taip pat svarbūs, siekiant identifikuoti tobulintinas projekto sritis bei idėjinių nuostatų tęstinumą lemiančius veiksnius. KP kokybės įvertinimo tikslas - parodyti, ar įgyvendinus KP programas mokyklose įvyko sisteminis pokytis, ar pasiekta laukiamų rezultatų. Remiantis vertinimo rezultatais, sudarytos gairės tolimesnės KP praktikos tobulinimui bei idėjinių nuostatų tęstinumo užtikrinimui.
- **Sudaryti kompetencijų modelius.** Projekto metu daugiau nei 200 kūrėjų buvo parengti darbai mokykloje ir susipažino su mokyklų problematika. Numatant galimybę Kūrėjams ateityje tapti švietimo konsultantais, reikalinga nustatyti, kokios kompetencijos jiems iš tiesų yra reikalingos dirbant mokykloje ir bendradarbiaujant su mokytojais. Tyrimo metu sudaryti kūrėjų ir mokytojų kompetencijų modeliai, padedantys suvokti, kokios kompetencijos reikalingos kūrėjui, besirengiančiam dirbti su mokykla, kokie mokytojai geriausiai įsisavina KP idėjines nuostatas ir yra linkę palaikyti jų tęstinumą pasibaigus projektui. Remiantis sudarytais kompetencijų modeliais, parengtos gairės kūrėjų ir mokytojų atrankai bei parengimui.

Tyrimo objektai:

- KP idėjinių nuostatų įgyvendinimas;
- Kūrėjų rengimas darbui su mokyklomis;
- Mokyklų ir mokytojų rengimas programai;
- Kūrėjų ir mokytojų bendradarbiavimas;
- Kūrėjų ir mokytojų kompetencijų plėtotė.

Nagrinėjant KP dalyvaujančių mokytojų ir kūrėjų kompetencijas, bendradarbiavimą bei jo duodamus rezultatus, tyrimo metu identifikuoti kertiniai veiksniai, kurie užkerta kelią švietimo pokyčių ir sistemos tobulinimo projektų maksimalios naudos gavimui. Taip pat parengtos gairės, kurių laikantis, būtų galima sustiprinti KP projektų duodamą naudą ir išsaugoti jų rezultatų tęstinumą. Siekiant aiškumo ir struktūriškumo, tyrimo tikslai išskaidyti į 6 uždavinius:

- Aprašyti mokytojų ir kūrėjų partnerystės rezultatų fenomeną, apibūdinti pagrindines partnerystės formas.
- Įvertinti KP programų įgyvendinimo kokybę bei nustatyti, kaip Lietuvos mokyklose diegiamos modelio idėjinės nuostatos.
- Parengti KP programose dalyvavusių kūrėjų kompetencijų modelį.
- Parengti mokytojų kompetencijų, įgytų ir patobulintų KP programos metu, modelį.

- Nustatyti mokytojų kompetencijos ugdyti mokinių iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijas vertinimo pokytį programos metu.
- Atlikti lyginamąją parengtų mokytojų ir kūrėjų kompetencijų modelių analizę su švietimo dokumentuose apibrėžtais tikslais bei principais.

4. Tyrimo eiga ir metodologija

Metodologijos atžvilgiu tyrimas suskirstytas į kelias dalis: dokumentų analizė, žvalgomasis tyrimas, kokybinis tyrimas bei kiekybinis tyrimas.

Pav. 4: Tyrimo eiga.

	Dokumentų analizė	Žvalgomasis tyrimas	Kokybinis tyrimas	Kiekybinis tyrimas
Procesas	▪ Tekstų, programų, metodinės medžiagos bei mokyklų įsivertinimo pagal KMRM analizė	▪ 6 iš 20 mokyklų, atrinktų tolimesniam kokybiniam tyrimui, apklausa ▪ Tolimesnių tyrimo alternatyvų vertinimas	▪ Likusių 14 iš 20 atrinktų mokyklų apklausa, pasitelkiant giluminius interviu bei focus grupes	▪ Dviejų tipų klausimynų parengimas ▪ Duomenų surinkimas iš 70 proc. dalyvių ▪ Išsami statistinė analizė
Rezultatas	▪ Žvalgomojo tyrimo gairės	▪ Tikslios kokybinio tyrimo gairės	▪ Hipotezės kiekybiniam tyrimui	▪ Patikrintos hipotezės, galutinės išvados ir rekomendacijos

Dokumentų analizė. Išanalizuotas KP Programų vadovas, mokyklų planavimo bei vertinimo formos, vaidmenų ir atsakomybių aprašymas ir kt., atrinkti pirminiai kokybės vertinimo kriterijai, pirminiai tęstinumą lemiančių veiksnių, mokytojų ir kūrėjų kompetencijų bei hipotezių sąrašai. Išanalizuota užsienio praktika bei Lietuvos mokytojų ir švietimo konsultantų kompetencijas reglamentuojantys dokumentai, reikalingi lyginamajai kompetencijų modelių analizei.

Kokybinis tyrimas. Pasirinkta 20 mokyklų imtis, atrinkta pagal geografinį, vietovės, mokyklos tipo bei problematikos kriterijus. Parengtos giluminių interviu ir focus grupių gairės, apklausti pagrindiniai KP veikėjai, kiti dalykų mokytojai, administracija ir mokiniai. Siekiant pasiruošti tolimesniems tyrimo etapams, išbandyti tyrimo metodologiją ir, esant poreikiui, papildyti ar pakoreguoti kokybinio tyrimo klausimus, pradžioje apklaustos 6 mokyklos, t.y. išskirta kokybinio tyrimo dalis – žvalgomasis tyrimas. Viso kokybinio tyrimo metu išgryninti KP kokybės vertinimo kriterijai, suformuluotos hipotezės dėl idėinių nuostatų tęstinumo. Sudarytas mokytojų ir kūrėjų kompetencijų sąrašas, suformuluotos hipotezės dėl kompetencijų svarbos KP rezultatams.

Kiekybinis tyrimas. Duomenys surinkti apklausus 70 proc. visų KP dalyvavusių mokyklų imtį, el. platformoje parengti 2 skirtingi klausimynai (mokytojams ir kūrėjams). Analizuojant anketavimo būdu surinktus duomenis ir remiantis aprašomosios statistikos, vidurkių lyginimo bei regresinės analizės metodais, patikrintos hipotezės, generalizuotos išvados dėl KP kokybės vertinimo ir idėinių nuostatų tęstinumo. Sudaryti galutiniai kompetencijų modeliai, grupuojant pagal tai, kuriuo KP projekto metu ir kokios kompetencijos buvo įgytos/patobulintos, bei kurios yra svarbiausios siekiant geriausių rezultatų.

5. Pagrindinės tyrimo išvalgos

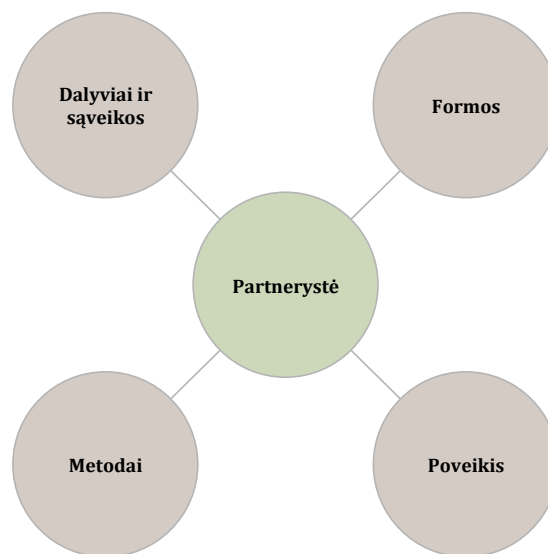
5.1 Dokumentų analizės išvalgos

Pradinėje tyrimo stadijoje atlikta išsami literatūros apžvalga: tekstų, programų bei metodinės medžiagos analizė. Pagrindinis dėmesys skirtas Kūrybinių partnerysčių idėjinių nuostatų diegimui, dalyvaujančių mokyklų problematikai, dalyvių kompetencijų analizei bei jų palyginimui su kituose projektuose ugdomomis kompetencijomis.

5.1.1 Mokytojų ir kūrėjų partnerystės fenomenas

Partnerystę tarp kūrėjų ir mokytojų apibrėžia jos formos, dalyvių sąveikos tipai, naudojami darbo metodai bei daromas poveikis.

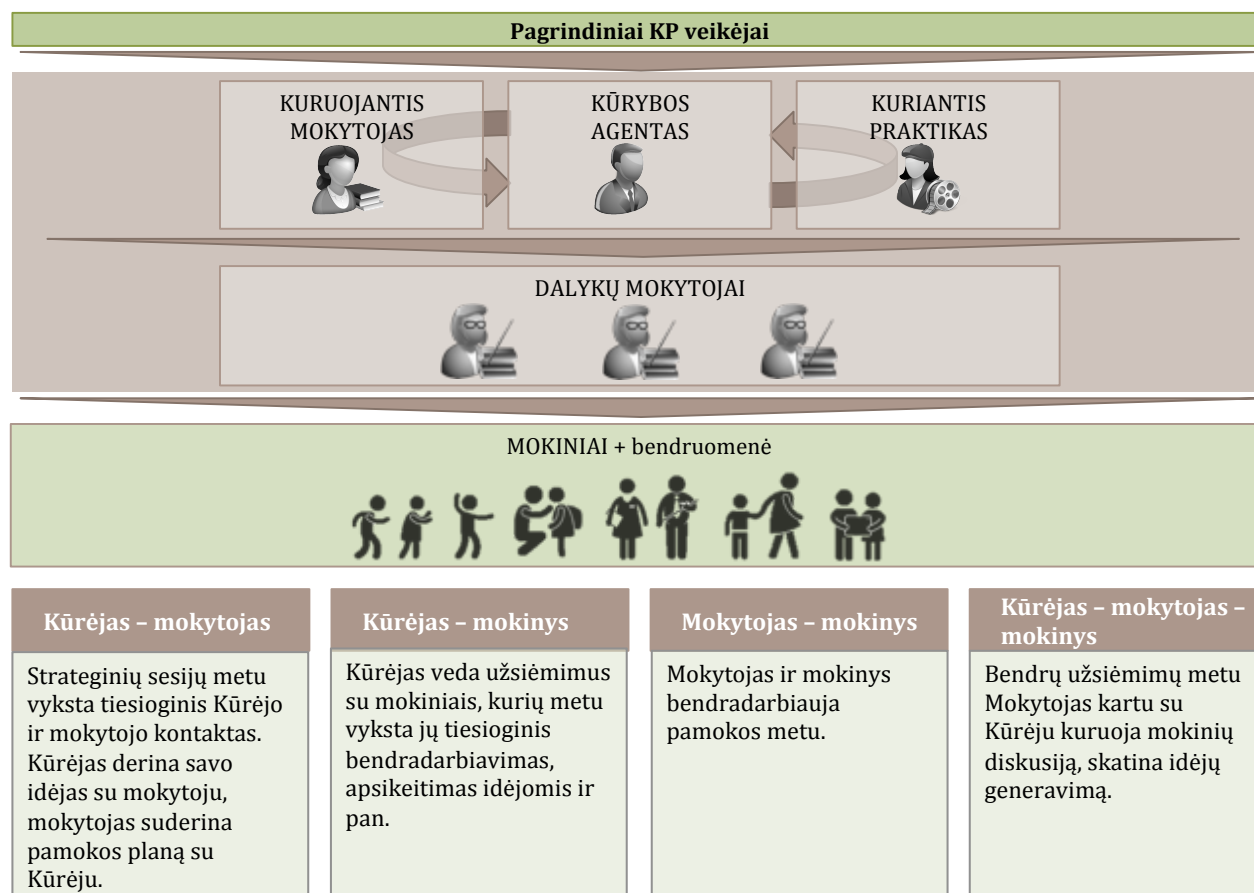
Pav. 5: Partnerystės apibrėžimas

Dalyviai ir sąveikos. Pagrindiniai KP veikėjai: kūrybos agentas, kuriantis praktikas, kuruojantis mokytojas, dalykų mokytojai bei mokiniai.

- **Kūrybos agentai** - kūrybinio sektoriaus atstovai, specialiai paruošti atlikti tarpininkų tarp mokyklos ir kūrybinio sektoriaus vaidmenį bei tapti kritiškais mokyklos draugais ir kūrybiško mokymo(si) procesų skatintojais. Pagrindinės kūrybos agentų atsakomybės: situacijos analizė, planavimas, įgyvendinimas, įvertinimas ir tęstinumo užtikrinimas bei kūrybiško mokymosi mokykloje skatinimas.
- **Kuriantys praktikai** - kūrybinio sektoriaus, t.y. amatų, architektūros, dizaino, literatūros, kino ir videomeno, leidybos, mokslo, vaizduojamojo meno, taikomojo meno, muzikos, programinės įrangos ir IKT, scenos menų ir kitų sričių atstovai, besiverčiantys kūrybine veikla. Pagrindinės kuriančių praktikų atsakomybės: įgyvendinimas, atvirumu grįstų santykių su mokiniais sukūrimas, įvertinimas ir tęstinumo užtikrinimas bei kūrybiško mokymosi mokykloje skatinimas.
- **Kuriantys mokytojai** - atsakingi už kūrybiško mokymosi projekto įgyvendinimą ir už kūrybiško mokymosi, kaip reiškinių, plėtrą mokykloje. Pagrindinės kuriojančių mokytojų atsakomybės: projekto valdymas, glaudus bendradarbiavimas su kūrybos agentu, kuriančiu praktiku ir „Kūrybinių partnerysčių“ projekto komanda, tęstinumo užtikrinimas bei palaikymas ir sklaida.
- **Dalykų mokytojai** - mokytojai, dalyvaujantys kūrybiško mokymosi pamokose, susiedami kuriančių profesionalų kūrybos srities žinias ir įgūdžius su bendrojo ugdymo uždaviniais. Pagrindinės dalykų mokytojų atsakomybės: kuriančių profesionalų kūrybos srities žinių ir įgūdžių susiejimas su kasdieniais bendrojo ugdymo uždaviniais pamokos metu.

Pav. 6: Dalyviai ir sąveikos

KP programos taip pat turi galimybę įtraukti visą mokyklos ir vietos bendruomenę, t.y. papildomai tėvus, programoje nedalyvaujančius vaikus ir mokytojus, socialinius partnerius ir kitus. Ypač didelis bendruomenės įtraukimas vyksta "Pokyčių mokyklų" programoje dalyvaujančiose mokyklose.

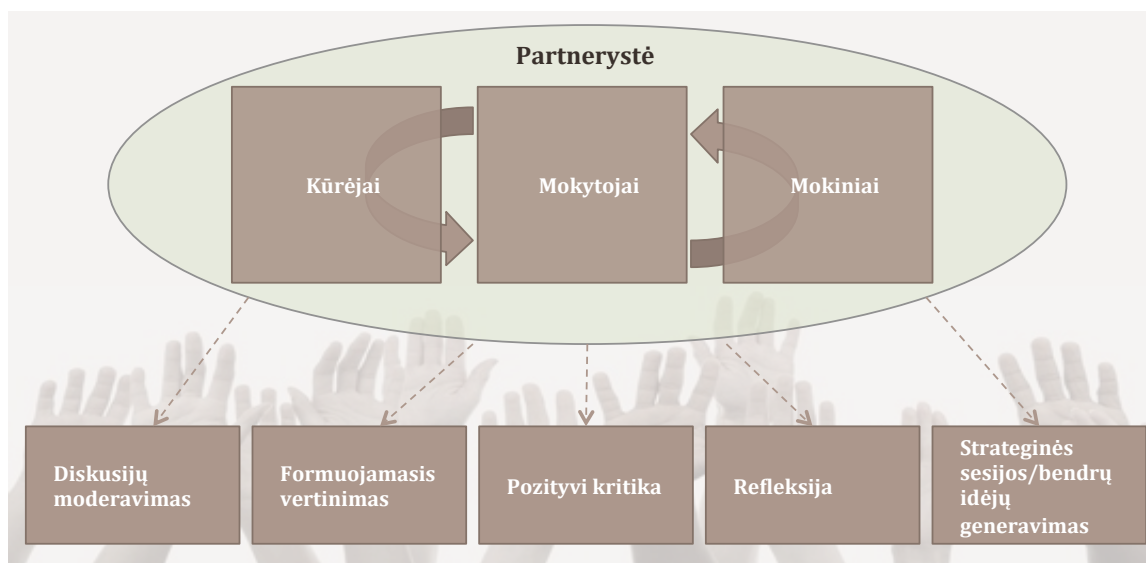
Partnerystės formos. Partnerystės formos skirstomos į asmeninę ir bendruomeninę, priklausomai nuo įsitraukimo lygio.

- **Asmeninė partnerystė** - tai partnerystė tarp dviejų ar daugiau asmenų, turinti reikšmingos įtakos asmenų tobulėjimui, tačiau neperauganti į visą bendruomenę apimančią, sisteminę partnerystę. Asmeninė partnerystė yra nepakankama, siekiant sisteminių pokyčių mokykloje (bendrajame ugdyje).
- **Bendruomeninė partnerystė** - tai partnerystė, prasidėjusi tarp kelių asmenų, tačiau įtraukusi visą bendruomenę į įvairias veiklas, keičianti bendruomenės veidą. Tokia partnerystė sudaro sąlygas sisteminiams pokyčiams mokykloje (bendrajame ugdyje).

Mokykloje, siekiant išugdyti visapusišką asmenybę, svarbu įtraukti kiekvieną mokyklos bendruomenės narį į kokybiškai naujais santykiais grįstos, kompetencijų ugdymą užtikrinančios mokyklos kaip besimokančios bendruomenės kūrimą. Mokyklos bendruomenė skatinama kurti naujas komunikavimo ir partnerystės formas ne tik su tiesioginiais mokyklos partneriais, bet ir kurti bei stiprinti ryšius su išoriniais veikėjais: jaunimo organizacijomis, verslo atstovais, kūrybos sričių atstovais ir kitais vietos bendruomenės nariais, kurie gali padaryti įtaką ugdymo procesui. Bendradarbiavimu grįsti santykiai, kurie aprėpia įvairiapusišką partnerystę, pamažu tampa sėkmingos mokyklos veiklos pamatu, todėl mokykloje turi būti sudarytos sąlygos kurti ir plėtoti bendravimo, bendradarbiavimo, mokymosi kartu ir vieniems iš kitų kultūrą.

Partnerystės metodai. Kūrėjų rengimo ir darbo mokykloje metu akcentuojami pagrindiniai kūrėjų ir mokytojų partnerystės metodai. Kūrėjus ir mokytojus jungianti grandis yra mokinys, todėl, kalbant apie partnerystę, į modelį privaloma įtraukti ir mokinius.

Pav. 7: Partnerystės metodai

- **Diskusijų moderavimas.** Diskusija – tai viešas kokios nors temos svarstymas, aptarimas, ginčas. KP metu kūrėjas atlieka diskusijos moderatoriaus vaidmenį, t.y. pateikia išvalgas, komentarus, nukreipia diskusiją tinkama linkme bei palaiko diskusijos tvarką.
- **Formuojamasis vertinimas.** Nuolatinis vertinimas ugdymo proceso metu padeda numatyti mokymosi perspektyvą, pastiprinti daromą pažangą, skatina mokinius mokytis analizuoti esamus pasiekimus ar mokymosi spragas, sudaro galimybes geranoriškai bendradarbiauti. Paremtas grįžtamojo ryšio. Svarbiausia - pastebėti, ką mokinys daro gerai ir numatyti tolesnius jo ugdymosi žingsnius. KP metu kūrėjas atlieka formuojamąjį mokytojo vertinimą, o mokytojas skatinamas taip vertinti mokinių.
- **Pozityvi kritika.** Pagrindinės pozityvios kritikos savybės: aiškių tikslų išsikėlimas, neutralios aplinkos sukūrimas, tik prasmingų žodžių atrinkimas, kritika atitinkanti subjekto tikslus, savikritikos skatinimas. Kūrėjas KP metu suteikia pozityvią kritiką mokytojui, mokytojas yra skatinamas suteikti pozityvią kritiką mokiniui.
- **Refleksija.** Refleksijos metu apmąstoma ir įsisąmoninama veikla. Tikslas – tobulinti veiklą, nustatyti jos tobulinimo veiksmus. Galimas rezultatas - nauji gebėjimai, žinios ir supratimas. Šių naujų dalykų derinimas su jau turimu suvokimu, gebėjimais bei nuostatomis lemia aukštesnės kokybės veikla. Kūrėjai patys nepateikia išvadų, o paskatina veiklos reflektavimą mokykloje.
- **Strateginės sesijos/bendrų idėjų generavimas.** Kūrėjas dalyvauja strateginėse sesijose su mokytoju arba praktikuoja idėjų generavimo metodus pamokos metu. Vienas iš kūrėjo tikslų yra skatinti kūrybišką mąstymą mokykloje, todėl skatinamas idėjų kūrimas ir išsakymas. Naudojami įvairūs metodai: minčių lietus, minčių žemėlapiai ir pan. Idėjos pristatomos ir aptariamasi grupinių diskusijų metu.

Partnerystės poveikis. Kūrybinių partnerystės poveikis skirstomas į 4 lygius: asmeninį, organizacinį, visuomeninį bei profesinį kūrėjų tobulėjimą.

Pav. 8: Partnerystės poveikis

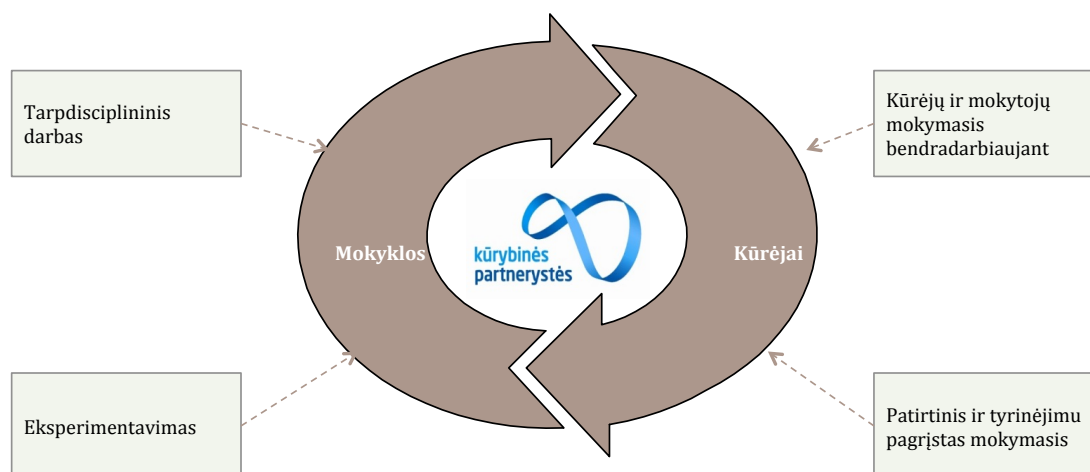
PROJEKTAS "KŪRYBINĖS PARTNERYSTĖS"				
SIEKTINI REZULTATAI				
MOKINYS	MOKYTOJAS	KŪRĖJAS	MOKYKLA	BENDRUOMENĖ
- Geresni santykiai su mokytojais, grįšti supratimu ir pasitikėjimu - Didesnė mokymosi motyvacija - Geresni pasiekimai - Visapusiškas asmenybės ugdymasis: kūrybiškumas, verslumas ir kt.	- Naujas požiūris į mokymą, mokinius, save - Nauji metodai ir ugdymo priemonės - Inovatyvūs sprendimai - Kompetencijų tobulinimas - Asmenybės tobulėjimas - Pasitenkinimas darbu	- Pasidalinimas patirtimi - Asmenybės augimas - Nauji potyriai - Nauja mąstymo perspektyva	- Inovatyvus ugdymas - Ugdymo formų įvairovė - Nauji, kūrybiški problemų sprendimo būdai - Atvirumas pokyčiams - Gerosios praktikos sklaida	- Kūrybiška, drąsi, atvira bei inovatyvi bendruomenė - Glaudūs tarpusavio ryšiai - Nauja, partnerystėje paremta kultūra

KP siekiama sisteminio pokyčio mokykloje, kuris turės poveikį ugdymo procesui bei visai mokyklos ir vietos bendruomenei. KP rezultatai turėtų ne tik paliesti visus šiuos naudos gavėjus tiesiogiai projekto metu, bet jų poveikis turėtų išlikti ir pasibaigus projektui.

5.1.1 Diegiamos modelio idėjinės nuostatos

Kūrėjų ir mokytojų bendradarbiavimo rezultatai atsiskleidžia patirtinio ir tyrinėjimu pagrįsto mokymosi, eksperimentavimo ir tarpdisciplininio darbo metu; viena iš projekto ypatybių – aplinka, kurioje nebijoma klysti. Vienas iš pagrindinių KP principų - mokymasis darbo vietoje.

Pav. 9: "Kūrybinių partnerysčių" idėjinės nuostatos

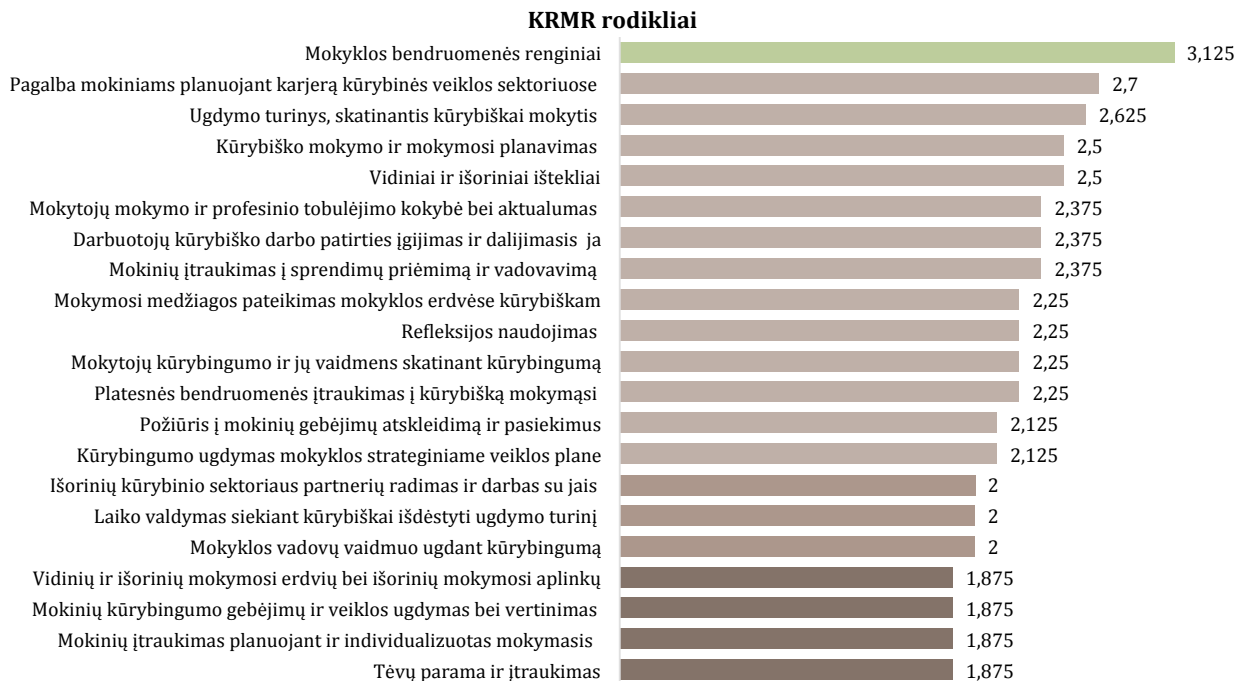

Projekto metu siekiant bendro tikslo apjungiamos skirtingų sričių specialistų kompetencijos. Veikėjai mokosi vieni iš kitų, metodikas ir problemų sprendimus renka bandymo, eksperimentavimo būdu.

5.1.2 KP dalyvavusių mokyklų iššūkiai

Išanalizavus mokyklų pildytas formas, išryškėjo keletas pagrindinių probleminių sričių, kurios buvo paliestos KP programų įgyvendinimo metu. Daugelis su kūrybiškumu susijusių ugdymo turinio ir organizavimo kokybės rodiklių yra vidutiniški ir tobulintini. Daugelis patikrintų rodiklių siekia vos 2 iš 4 balų.¹ Prasčiausiai mokyklose vertinama tėvų parama ir įtraukimas, mokinių įtraukimas planuojant ir individualizuotas mokymasis, mokinių kūrybingumo gebėjimų ir veiklos ugdymas bei vertinimas ir kt. Pagrindinės probleminės sritys: laiko stoka projekto veikloms, dalyvių priešiškus, per aukštų lūkesčių išsikėlimas ir kt.

Pav. 10:

Nustatyta, jog KP rezultatai gali būti išreiškiami materialia forma, kai programų metu sukuriami apčiuopiami rezultatai (daina, spektaklis, nauja kūrybinė erdvė) arba nematerialia forma, kai programų metu išsprendžiamos socialinės mokyklos problemos, patobulinamos mokytojų ir mokinių kompetencijos, pagerėja motyvacija, mokyklos mikroklimatas ir pan. Sėkmingų programų rezultatai turi pridėtinę ir išliekamąją vertę, gali būti naudingi ir pasibaigus projekto veikloms.

5.1.3 KP dalyvių kompetencijos

Vienas iš pagrindinių KP principų arba vertybių yra mokymasis darbo vietoje. Kūrėjai tiesiogiai įsitraukia į mokyklos procesus ir bendradarbiavimą su mokytojais, kartu dirba, sprendžia problemas, generuoja idėjas, todėl jiems svarbiausios yra asmeninės, tarpasmeninės savybės bei pokyčių valdymo įgūdžiai. Kūrėjai mokykloje dirba bendradarbiaudami su mokytojais, kurie turi pedagogines žinias bei išmano vaikų raidos tarpsnių ypatumus. Partnerystės tikslas yra sujungti mokytojų ir kūrėjų papildančias kompetencijas, suteikti jiems galimybę mokytis vieniems iš kitų bei pasiekti sinergijų. Taigi, kūrėjų parengimas darbui yra labiau orientuotas į praktinių įgūdžių formavimą, refleksiją bei pasidalinimą patirtimi, o ne formalius reikalavimus pedagoginėms, dalyko žinioms ar kvalifikacijai.

Pažymėtina, kad rengimosi dirbti mokykloje ir darbo mokykloje metu kūrėjai ugdo didžiąją dalį kompetencijų, reikalingų švietimo konsultantui. Tuo tarpu mokytojai rengimosi dirbti su kūrėjais ir

¹ Įsivertinimo formas pagal Kūrybiškos mokyklos raidos modelį

KP programos įgyvendinimo mokykloje metu ugdo dalį kompetencijų, kurios yra aprašytos nacionaliniuose dokumentuose.

5.1.4 Kūrėjai kaip švietimo konsultantai

KP projekte dalyvaujantys kūrėjai nėra papildomai sertifikuojami ir bendradarbiauja su mokyklomis, remdamiesi savo, kaip konkrečios srities profesionalo, žiniomis, patirtimi bei apmokymų metu įgytomis kompetencijomis. Kūrėjų ir mokyklų parengimo bendradarbiavimui modelis yra paprastas ir greitas. Pagrindiniai KP reikalavimai kūrėjams – motyvacija ir patirtis; jų parengimas orientuotas į pokyčių valdymo įgūdžius ir KP vertybių ugdymą.

Pav. 11: Konsultanto kompetencijos iš „Lyderių laiko“ švietimo konsultantų rengimo programos ir švietimo konsultavimo modelio

	Profesinės	Tarpasmeninės	Asmeninės
Kompetencijos	- Vadybinė – švietimo įstaigos funkcionavimo išmanymas - Dalykinė – profesinės žinios - Andragoginė – suaugusiųjų mokymosi išmanymas - Etiškumas, profesinės etikos laikymasis - Sprendimų priėmimas - Tyrimas: duomenų rinkimas, analizė - Sutarties sudarymas/susitarimas - Konsultavimo proceso išmanymas ir taikymas	- Pasitikėjimo atmosferos kūrimas ir atvirumo skatinimas - Rūpinimasis kitais, poveikio/pasekmių numatymas - Gebėjimas motyvuoti, įkvėpti - Bendravimas - Bendradarbiavimas - Tolerancija - Tarpkultūrinė kompetencija	- Pagarba - Autentiškumas - Emocinė kompetencija, savianalizė, empatija - Pasitikėjimas savimi - Tolerantiškumas - Atsakomybė - Mokėjimas mokytis - Sisteminis mąstymas - Kūrybiškumas ir iniciatyva - Komunikaciniai gebėjimai

„Lyderių laiko“ konsultantų rengimo procesas yra sudėtingesnis. Švietimo konsultantų rengimo modelis, lyginant su kūrėjų parengimu, yra platesnis ir gilesnis, tačiau rengimosi dirbti mokykloje ir darbo mokykloje metu kūrėjai ugdo didžiąją dalį kompetencijų, reikalingų švietimo konsultantui.

5.2 Kokybinio tyrimo įžvalgos

Kokybinio tyrimo metu pagal parengtas klausimų gaires buvo vedami interviu ir organizuojamos fokus grupės, siekiant išsiaiškinti, kas lemia mokyklų ir kūrėjų pasitenkinimą projekto rezultatais, kokie pokyčiai vyksta mokykloje projekto metu, kokios dalyvių kompetencijos ugdomos ir tobulinamos projekto metu, kas svarbu, norint užtikrinti projekto veiklą ir teigiamų pokyčių tęstinumą projektui pasibaigus.

Interviu ir fokus grupių metu respondentai įvardijo pagrindinius projekto aspektus, kurie reikalauja organizatorių dėmesio. Respondentų įžvalgos leido visapusiškai pažvelgti į projektą iš įvairių perspektyvų bei atkreipti dėmesį į detales, kurios sudaro visumą. Respondentai įvardijo pagrindinius veiksnius, kurie jiems trukdė ar kėlė nerimą projekto metu, taip pat argumentus, dėl kurių projektas jiems turi prasmę. Buvo paminėtos kompetencijos, kurias dalyviai jautėsi tobulinantys projekto metu bei pateikti samprotavimai dėl projekto rezultatų ir juos lemiančių veiksnių. Kokybinio tyrimo metu išskirtos reikšmingos respondentų įžvalgos, svarbios tolimesniam tyrimui.

5.2.1 Mokyklos vadovas/administracija

Mokyklos vadovo arba kitų administracijos atstovų pritarimas KP ideologijai ir projekto veiklų palaikymas daro teigiamą įtaką projekto rezultatams ir suteikia galimybes projekto idėjų tęstinumui. Tiek projekte dalyvavę mokytojai, tiek kūrėjai pastebėjo, jog turint mokyklos administracijos pritarimą, projekto veiklas pavyksta įgyvendinti daug sklandžiau: mokytojai gali jaustis laisvesni,

organizaciniai klausimai sprendžiami greitai ir paprasčiau. Mokyklos administracijos palaikymas pasireiškia per mokytojų skatinimą, lėšų ir priemonių skyrimą, sprendimų tvirtinimą.

5.2.2 Klasės

Jaunesniems mokiniams yra lengviau perteikti KP principus, jie lengviau priima ir įsisavina idėjas. Remiantis kokybinio tyrimo metu atliktais interviu, su pradinių klasių mokiniais lengviau dirbti, jie mokytojui ir kūrėjui kelia mažiau iššūkių, jiems lengviau padaryti išpūdį, jie neabejoja mokytojo autoritetu. Mokytojai, dirbdami su pradinukais, dirba drąsiau, nebijo prieš juos suklysti. Kita vertus, pradinėse klasėse vyrauja kūrybiškas mokymas, įvairios ugdymo formos, todėl KP ideologija yra labiau papildanti, negu visiškai svetima. Pradinių klasių aplinkoje jau yra padarytas ženklus įdirbis kūrybiško ugdymo vystymui ir pradinių klasių programa, priemonės ir sąlygos leidžia mokytojams būti kūrybiškais, todėl KP projektas jiems neatneša esminių pokyčių ar naujovių.

5-8 klasių mokiniai mokytojui kelia daugiau klausimų ir iššūkių, o mokytojai prieš juos bijo klysti ir eksperimentuoti, todėl kūrėjas, atėjęs į mokyklą su nauju požiūriu ir idėjomis, gali padėti įgyvendinti mokyklai reikšmingus pokyčius. Dėl kūrybiško pradinukų mokymo, 5-tokų perėjimas prie dalykinės sistemos dažnai būna sudėtingas ir mokytojams reikalinga išorinė pagalba sprendžiant šią problemą. Su šio amžiaus mokiniais naudinga dirbti eksperimentuojant, ieškant geriausių praktikų, kurias bus galima naudoti ateityje. Dėl akivaizdaus kontrasto, KP diegiami pokyčiai matomi ryškiai. Kita vertus, dėl problematiško mokinių amžiaus ir tvirto bendradarbiavimo kultūros bei kūrybiško ugdymo pagrindo nebuvimo, matomiems pokyčiams dirbant su 5-8 klasių mokiniais pasiekti reikia daug daugiau laiko ir pastangų nei dirbant su pradinukais.

9-12 klasių mokiniai turi didelį žinių bagažą, yra drąsūs ir savimi pasitikintys, todėl su jais galima vykdyti sudėtingesnius didelės apimties projektus ir kūrybines veiklas. Vyriausių klasių mokiniai yra mažiausiai motyvuoti, lyginant su kitų klasių mokiniais, jiems trūksta spontaniškumo ir kūrybiškumo, tad projektas būtų itin naudingas siekiant paruošti mokinius žengti drąsų žingsnį į įvairialypį ir dinamišką studijų ir darbo pasaulį. Vyriausių klasių mokytojai, mokiniai, mokinių tėvai jaučia stresą dėl artėjančių egzaminų, todėl stengiasi išvengti kitų veiklų ir projektų, kurie reikalauja laiko. Mokiniai jau yra suaugę žmonės ir pilnai susiformavusios asmenybės, todėl pokyčius priima sunkiau.

KP kūrėjų komanda yra pakankamai patyrusi dirbti tiek su pradinių, tiek 5-8 kl. mokiniais, tačiau atrinkus atkaklius bei gebančius dirbti su vyresniais mokiniais kūrėjus, siūloma pradėti sistemingai vykdyti projektą 9-12 kl.

5.2.3 Atrankos procesas

Mokytojų ir kūrėjų atrankos procesas gali turėti daug įtakos tolesniam projekto vystymui ir sėkmei. Netinkamas mokytojų ir kūrėjų parinkimas gali užkirsti kelią KP idėjų plėtrai mokykloje. Respondentai dalyvių motyvaciją akcentavo kaip vieną pagrindinių kriterijų, į kuriuos turėtų būti atsižvelgiama dalyvių atrankos metu. Interviu ir fokus grupių metu labiausiai akcentuojami respondentų dalyvavimo projekte motyvai buvo gera projekto idėja, noras tobulėti ir siekis prisidėti prie šalies švietimo sistemos ir ugdymo proceso tobulinimo. Dalyvavimas projekte nesuvokiant ar nepritariant KP tikslams ar ideologinėms nuostatoms, vykdamas įstaigos valdžios nurodymus, siekiant geresnio statuso, atitikimo formaliems kvalifikacijos kėlimo reikalavimams ar materialinės naudos buvo akcentuojama kaip neigiama praktika ir netinkamas pavyzdys.

Visos respondentų grupės vieningai sutaria, jog asmeninės savybės ir praktiniai įgūdžiai kūrėjo sėkmei projekte turi išskirtinę reikšmę. Dažniausiai interviu ir fokus grupių metu pasikartojusios geram kūrėjui būdingos savybės: atvirumas, lankstumas, mokėjimas išklausyti. Labai svarbi kūrėjo kompetencija - pokyčių valdymas.

Mokytojai teigia, jog kūrybos agentas atlieka jungiamąją įkvėpėjo funkciją ir turi gebėti suvienyti mokinius, mokytojus, praktikus ir būti pasirengęs priimti strateginius sprendimus. Praktikas turi norėti ir mokėti bendrauti su vaikais ir rasti bendrą kalbą su mokytojais, domėtis mokyklos veikla ir dalintis savo idėjomis. Kūrėjai ir patys sutinka, jog agentui svarbūs socialiniai įgūdžiai – mokėjimas

išklausti, empatiškumas. Agentas turi mokėti atsiriboti ir stebėti, o ne įsiliesti į kūrybinį procesą, o praktikas turėtų gebėti plačiai mąstyti apie savo profesijos pritaikymą, turėti vaizduotę.

Mokiniai akcentavo, jog svarbiausia kūrėjui yra mokėti išklausti, rasti bendrą kalbą su mokytojais ir mokiniais. Kūrėjas turi būti atsižvelgiantis į kitų nuomonę, optimistiškas, entuziastiškas, šiuolaikiškas, linksmesnis ir labiau bendraujantis bei kūrybiškesnis nei įprastas mokytojas.

Remiantis respondentų nuomone, dabartinė KP atranka laikoma skaidria, tačiau manoma, jog mąstymo įpročius ir asmenines savybes per anketas įvertinti yra sudėtinga ir tam ateityje galėtų būti pasitelkiami psichologiniai-motyvaciniai testai.

5.2.4 Dalyvių rengimas

Projekto dalyviams kyla klausimų dėl parengimo ir mokymų, reikalingų kūrėjams ir mokytojams, dalyvaujantiems projekte. Nemažai apklaustų mokytojų pažymėjo, jog kūrėjams trūksta edukologinio, pedagoginio parengimo. Tiek mokytojai, tiek kūrėjai akcentavo psichologinio pasirėngimo svarbą projekte.

Kita vertus, respondentai pažymėjo, jog techninės ir profesinės žinios yra mažiau svarbios nei asmeninės savybės. Labiau reikalingos yra ne dalykinės ar pedagoginės žinios, bet praktiniai įgūdžiai. Mokytojai pabrėžė, jog praktikas turėtų įgyti bent bazinį suvokimą ir žinias apie tam tikro amžiaus vaikų psichologiją ir raidą.

5.2.5 Projekto organizavimas

Daugiausiai pastabų gauta dėl kūrybinės veiklos integracijos į dalyko kurso programą, tinkamos partnerystės formos pasirinkimo, laiko ir konfliktų valdymo, projekto tikslų ir prioritetų formulavimo bei komunikavimo, išlaidų valdymo.

Respondentų nuomone, tarpusavio supratimas yra būtinas sėkmingai partnerystei. Mokytojai išreiškė lūkestį sulaukti daugiau iniciatyvos, aktyvumo ir idėjų iš kūrėjų, tuo tarpu kūrėjai pastebi, jog mokytojai neturėtų permesi atsakomybės kūrėjui. Tiek kūrėjai, tiek mokytojai sutinka, kad įsiklausymas ir supratimas šioje situacijoje yra būtini. Mokytojų ir kūrėjų nuomonių nesutapimas gali būti komunikacijos trūkumo, neaiškaus projekto tikslų ir prioritetų formulavimo pasekmė.

Dalyviai pastebi, jog tiek projekto pradžioje, tiek ir susidūrus su problemomis, jiems galėtų būti naudinga pagalba iš projekto organizatorių. Apklausti mokiniai taip pat pareiškė norą, kad būtų daugiau atsižvelgta į jų norus ir nuomonę.

5.2.6 Tęstinumo užtikrinimas

Būtina atkreipti dėmesį į gerosios patirties sklaidą, tėvų ir išorinių partnerių įtraukimą į ugdymo procesą, mokyklos išitraukimo į KP programas apimtį. Šiuo metu KP organizavimui trūksta struktūros, nėra veiklos konceptualizavimo, gairių, kuriomis būtų galima remtis projekto vykdymo metu. Respondentai įvardino keletą būdų, kaip būtų galima sustiprinti projekto liekamąjį poveikį ir ideologinių nuostatų tęstinumą.

Mokytojai teigia, jog labai naudinga iš kūrėjų gauti dalomąją medžiagą, metodikų aprašymus vienoje vietoje. Šiai idėjai taip pat pritaria dalis kūrėjų. Jų teigimu, kad mokytojai ir toliau naudotų kūrybiškas priemones ir metodus, kūrėjas galėtų jiems palikti medžiagą, metodikas, pavyzdžius. Galima būtų aktyviai išnaudoti internetinę platformą, kurioje galima dalintis projektu, pamokų medžiaga, metodine literatūra, baigtiniais projekto produktais.

Mokytojų nuomone, projekto sėkmė labai priklauso bendrai nuo kūrėjų ir jų parinkimo – jie turi gebėti įtikinti mokytoją, parodyti jam projekto teikiamą naudą ir paskatinti tęsti kūrybiškas veiklas bei dalintis patirtimi su kitais mokytojais. Tai, ar projektas turės tęstinumą, jų nuomone, priklauso nuo to, ar kūrėjas sugeba įkvėpti mokytoją ir projekto metu sukurti partnerystės kultūrą mokykloje.

Didelė dalis apklaustų mokytojų mano, kad projekto veiklas ir tikslus reikėtų labiau susieti su ugdymo planu, kad kūrybiškos pamokos nepažeistų mokytojų ir pamokoms keliamų reikalavimų. Taip pat reikalingas dažnesnis bendravimas su kūrėjais projekto metu (skiriant kūrėjus, reikėtų atsižvelgti į atstumą iki mokyklos).

Kūrėjų nuomone, siekiant užtikrinti savarankišką mokyklų veiklą pasibaigus projektui, reikalingas veiklos ir problemų sprendimo būdų konceptualizavimas bei aiški orientacija ir tikslų komunikavimas. Priemonė taip pat reikalinga kūrėjams, kaip švietimo konsultantams. Jie taip pat akcentuoja dalijimosi gerąja patirtimi bei gerosios praktikos sklaidos svarbą, bendradarbiavimo atsiradimą bei rezultatų viešinimą (KP tinklapis, duomenų bazė). Siekiant išlaikyti projekto ideologinių nuostatų tęstinumą, reikalinga toliau vystyti kūrėjų duomenų bazę, išnaudoti jau užmegztą ryšį tarp kūrėjų ir mokyklų.

Kūrėjai į projekto veiklas siūlo įtraukti projekto administraciją ir tėvus, parodyti jiems teikiamą naudą ir kartu pasidžiaugti rezultatais. Jų nuomone, pasibaigus projektui, būtų naudingi mokymai, seminarai mokytojams, periodiniai susitikimai, pasidalinimas patirtimi, siekiant palaikyti idėją. Reikalinga tolimesnė pagalba kuriant projektus, buriant bendruomenes ir viešinant rezultatus. Naudodama vidinius resursus mokykla turi tęsti projektinę veiklą - svarbiausia suburti bendruomenę projekto metu, kurie galėtų tęsti veiklą vėliau. Reikalingos tradicijos burtis, keistis, dalintis. Liekamoji projekto vertė - kad mokykla savarankiškai gebėtų bendradarbiauti su išorės partneriais ir dalyvauti kituose projektuose.

Kokybinio tyrimo metu buvo pasiūlyta idėja daugiau dėmesio skirti darbui su jaunesniais mokiniais, kurie, augdami perduoda KP idėjas kitiems mokytojams, reikalauja iš jų naujovių, kūrybiško mokymosi metodų ir taip skatina juos tobulėti.

Kokybinio tyrimo įžvalgos tapo pagrindu tolimesniam tyrimui. Interviu metu respondentai įvardijo pagrindinius aspektus, kurie gali turėti įtakos projekto sėkmei ir rezultatams.

Hipotezės

Susisteminus kokybinio tyrimo metu surinktus duomenis, suformuluotos trys hipotezės, apibendrinančios respondentų įspūdžius iš projekto:

Hipotezės		
H1: Vykdoma mokyklų, mokytojų ir kūrėjų atranka yra nepakankama.	H2: Vykdomas mokytojų ir kūrėjų parengimas yra nepakankamas.	H3: Projekto organizavimas neatitinka visų dalyvių poreikių.
Prielaidos		
Prielaida: visų projekto dalyvių atranka turėtų būti griežtesnė, paremta asmeninėmis savybėmis, motyvacija ir pasiruošimu	Prielaida: reikalingas didesnis dėmesys kūrėjų ir mokytojų psichologiniam, profesiniam, etiniam ir dalyko pasirėngimui, būtinas ryšio užmezgimas iki projektui prasidedant	Prielaida: Organizuojant KP reikėtų atkreipti daugiau dėmesio į mokyklų poreikius ir veiklos efektyvumo padidinimą.

H1: Vykdoma mokyklų, mokytojų ir kūrėjų atranka yra nepakankama.

Kokybinio tyrimo metu dauguma respondentų sutiko, jog dalyvių atranka projektui turi didelę reikšmę, siekiant geriausių rezultatų. Pagrindiniai atrankos kriterijai, kuriuos įvardijo respondentai, turėtų būti asmeninės savybės (lankstumas, atvirumas naujovėms, įsiklausymas) bei motyvacija. Respondentų nuomone, ne visi iki šiol projekte dalyvavę dalyviai pakankamai tenkina šiuos kriterijus, todėl atrankos procesas galėtų būti tobulinamas.

Kokybinio tyrimo metu taip pat buvo išklaustyti pasiūlymai dėl motyvacinių testų ir interviu su kandidatais.

H2: Vykdomas mokytojų ir kūrėjų parengimas yra nepakankamas.

Didelė respondentų dalis kokybinio tyrimo metu paminėjo, jog sėkmingam ir kokybiškam projekto įgyvendinimui, reikalingos projekto dalyvių psichologinės, profesinės ir dalyko žinios bei

pasirengimas bei dalyvių tarpusavio ryšio užmezgimas iki projektui prasidedant. Tiek mokytojai, tiek kūrėjai išsakė nuomonę, jog psichologinis ir moralinis pasirengimas dalyvavimui KP yra labai svarbus. Taip pat buvo paminėta galimybė kūrėjus supažindinti su švietimo kontekstu, pedagogikos/edukologijos pagrindais, vaiko raidos etapų ypatybėmis. Kita vertus, galima alternatyva būtų ne išankstinis pasirengimas, o momentinė organizatorių konsultacinė pagalba, esant poreikiui.

Kadangi dalyvių parengimo klausimą interviu ir focus grupių metu palietė daugelis respondentų, buvo iškelta hipotezė, jog vykdomas mokytojų ir kūrėjų parengimas dalyvavimui projekte gali būti nepakankamas.

H3: Projekto organizavimas neatitinka visų dalyvių poreikių.

Didelė dalis temų, kurios buvo aptartos kokybinio tyrimo metu, tačiau neapima projekto dalyvių atrankos ar parengimo, buvo susistemintos ir apibendrintai pavadintos projekto organizavimo ir jo atitikimo dalyvių poreikiams tema.

Daroma prielaida, kad organizuojant KP reikėtų atkreipti daugiau dėmesio į mokyklų poreikius ir veiklos efektyvumo padidinimą, t.y. geografinis atstumas tarp mokyklos ir kūrėjo gyvenamosios vietos, darbotvarkės suderinamumas, dalyvių užimtumas ir kt. faktoriai, kurie apriboja kūrėjų apsilankymų mokykloje dažnumą. Taip pat atkreiptas dėmesys į nepatogų laikotarpį, skirtą projekto veikloms. Mokytojai ypač skundėsi dėl projekto veiklos persidengimo su kitais mokyklos bendruomenei svarbiais renginiais ir dėl ilgo projekto dokumentacijos pildymo laiko, kurį būtų galima paskirstyti tiesioginėms KP veikloms. Daugelis projekto dalyvių paminėjo, jog dažnesni kūrėjo apsilankymai mokykloje stipriai pagerina projekto įgyvendinimo kokybę, todėl reikėtų atsižvelgti į tai, kad kūrėjo gyvenamoji vieta nebūtų ženkliai geografiškai nutolusi nuo mokyklos. Mokyklos, kurioms sunkiai pavyko prisitaikyti prie užimtos kūrėjo darbotvarkės, liko žymiai mažiau patenktos dalyvavimu projekte.

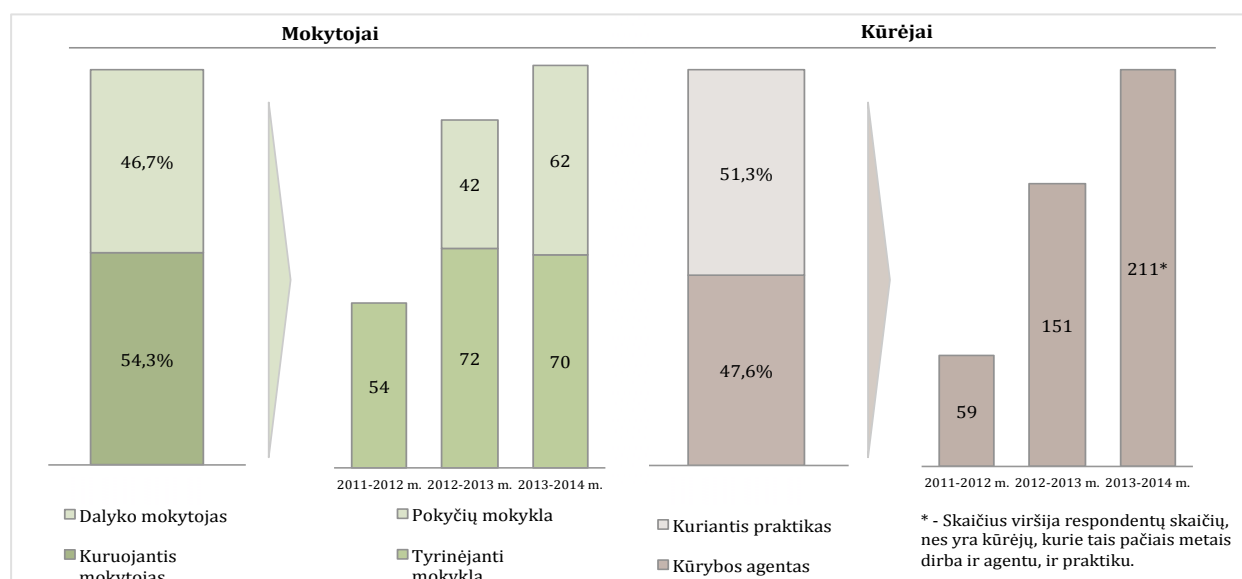
Esant įvairiems pastebėjimams dėl projekto organizavimo, iškelta hipotezė, kad projekto organizavimas galėtų būti tobulinamas.

5.3 Kiekybinio tyrimo įžvalgos ir rezultatai

5.3.1 Informacija apie respondentus

Kiekybinio tyrimo klausimynus iš viso užpildė 208 mokytojai ir 187 kūrėjai. Dauguma dalyvaujančių mokytojų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir metodininko kvalifikacinę kategoriją. Dažniausiai į KP projekto veiklas įsitraukia pradinio lygio klasių, kalbų ir matematikos mokytojai. Dauguma dalyvaujančių kūrėjų taip pat turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą. KP projekte dalyvauja kūrėjai, atstovaujantys scenos, vaizduojamojo meno, mokslo ir kitas sritis.

Pav. 12: Pagrindiniai duomenys apie KP projekto dalyvius

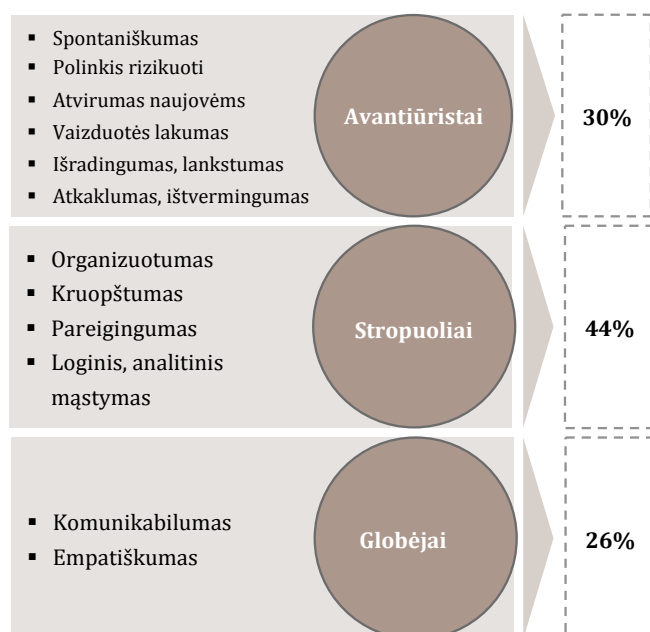

Svarbiausi mokytojų ir kūrėjų dalyvavimo projekte motyvai/lūkesčiai - nauji įgūdžiai ir žinios bei projekto idėja, tačiau kūrėjai piniginiam atlygiui skyrė daug didesnę reikšmę nei mokytojai. Dauguma mokytojų projekte dalyvauja savo iniciatyva, kūrėjai apie jį sužino iš pažįstamų.

5.3.2 Partnerystės aspektai: dalyviai ir sąveikos

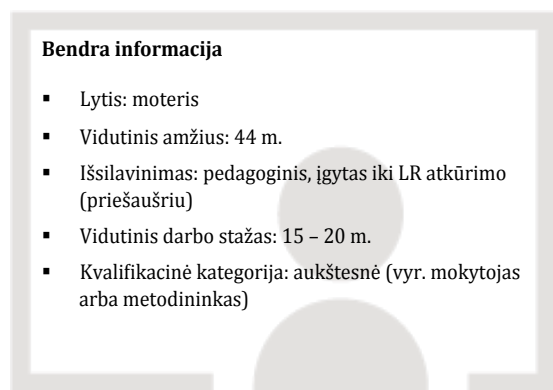
Projekto dalyviai suskirstyti į tipus remiantis jų asmeninėmis savybėmis arba ištraukimo motyvais. Kūrėjų imtis sėkmingai skirstyta abiem būdais, tačiau asmeninėmis savybėmis sudaryti tipai pasižymėjo stipresniais statistiškai reikšmingai skirtumais. Mokytojų skirstymas pagal asmenines savybes nepasiteisino dėl pernelyg didelio respondentų panašumo. Tuo tarpu skirstymas remiantis dalyvavimo projekte motyvais parodė ženklius skirtumus tarp mokytojų.

Pav. 13: Kūrėjų tipai pagal asmenines savybes

Kūrėjų tipai pagal asmenines savybes. Remiantis asmeninėmis savybėmis kūrėjai padalinti į 3 grupes: avantiūristai, stropuoliai ir globėjai. Avantiūristų grupei būdingas spontaniškumas, polinkis rizikuoti, atvirumas naujovėms, vaizduotės lakumas, išradingumas, lankstumas, atkaklumas bei ištvermingumas. Avantiūristai sudarė kiek mažiau nei trečdalį visos kūrėjų imties. Stropuoliams būdingas organizuotumas, kruopštumas, pareigingumas, loginis ir analitinis mąstymas. Strupuoliai sudarė didžiausią kūrėjų imties dalį – 44 proc. Globėjų tipas pasižymi komunikabilumu ir empatiškumu, jie sudaro 26 proc. visos kūrėjų imties. Tolimesnė analizė parodė, jog vien kūrybiškumo nepakanka sisteminiam pokyčiui mokykloje paskatinti, todėl avantiūristai, nepaisant labiausiai kūrybišką asmenybę atitinkančio savybių rinkinio, nepasiekė geriausių rezultatų.

Pav. 14: Statistinis KP mokytojo portretas

Mokytojų tipai pagal asmenines savybes. Didžioji dauguma mokytojų – moterys, vidutinis amžius – 44 metai. Pažymėtina, jog didžioji dalis mokytojų įgijo pedagoginį išsilavinimą iki LR atkūrimo. Kiekybinio tyrimo metu nustatyta, jog dauguma mokytojų tipiškai pasižymi tomis pačiomis asmeninėmis savybėmis – pareigingumu, organizuotumu, kruopštumu, komunikabilumu. Kitaip tariant, mokytojams būdingos “stropuolių” kūrėjų savybės. Silpniausios mokytojų savybės – spontaniškumas, polinkis rizikuoti, vaizduotės lakumas ir lankstumas. Kitaip tariant, mokytojams nebūdingas kūrybiškos

asmenybės savybių rinkinys.

Pagrindinė KP dalyvių asmeninių savybių analizės išvada - mokykloje, kurią lanko įvairiomis asmeninėmis savybėmis pasižymintys mokiniai, dirba vieno, gana griežtai apibrėžto tipo mokytojai.

Pav. 15: KP dalyvių skirtumai

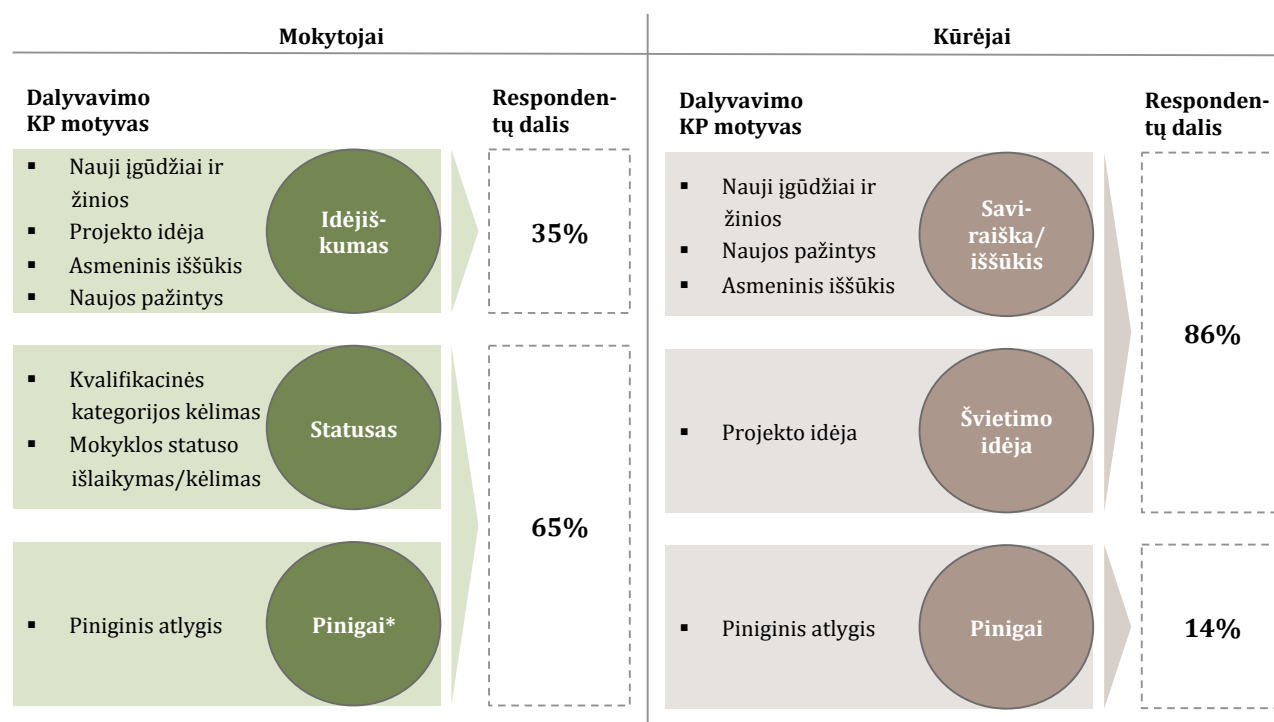

Pagrindinis KP tikslas - į mokyklą, kurioje dirba panašūs žmonės, naudojamos tradicinės priemonės ir metodai, o pamokos vyksta įprastai, atvesti kūrėją – žmogų iš išorės, kuris ženkliai skiriasi nuo įprasto mokytojo ir gali inicijuoti pokyčius, skatinti kitus keistis ir tobulėti bei atsiverti naujovėms.

Mokytojų tipai pagal įsitraukimo į projektą motyvus. Tiek kūrėjų, tiek mokytojų tipai gali būti išgryninti suskirstant bendrą imtį pagal įsitraukimo į projektą motyvus. Kūrėjų ir mokytojų įsitraukimo motyvai bei iš jų išplaukiantys tipai skiriasi dėl skirtingo atsakymų pasiskirstymo. Mokytojams būdingos trys motyvų grupės: idėjiškumas, statusas ir pinigai. Pirmoji motyvų grupė apima įsitraukimą dėl naujų įgūdžių ir žinių, projekto idėjos, asmeninio iššūkio ir naujų pažinčių. Antroji grupė apima kvalifikacinės kategorijos kėlimo siekimą bei mokyklos statuso išlaikymą/kėlimą. Trečiai motyvų grupei priklauso įsitraukimas dėl piniginio atlygio. Remiantis įvardytomis motyvų grupėmis mokytojai suskirstyti į du tipus: idėjiškus (pirma motyvų grupė) bei pragmatiškus (antra ir trečia motyvų grupė). Pirmas tipas apima 35 proc. imties, antras – 65 proc. Kitaip tariant, beveik du trečdaliai projekte dalyvavusių mokytojų į projektą įsitraukė dėl pragmatinių priežasčių, o ne dėl švietimo idėjos.

Kūrėjų tipai pagal įsitraukimo į projektą motyvus. Kūrėjų dalyvavimo motyvų grupės skiriasi nuo mokytojų, nes jiems nebūdingas kvalifikacinės kategorijos kėlimo ar mokyklos statuso kėlimo siekis. Kūrėjams būdingos motyvų grupės yra saviraiška (iššūkis), švietimo idėja ir piniginis atlygis. Pirmoji motyvų grupė apima įsitraukimą dėl naujų įgūdžių ir žinių, naujų pažinčių ir asmeninio iššūkio. Antrajai grupei priklauso įsitraukimas dėl projekto idėjos. Trečioji motyvų grupė apima

piniginį atlygį. Pažymėtina, kad faktinis piniginis kūrėjų atlygis yra žymiai didesnis, nei mokytojų. Remiantis kūrėjų išitraukimo motyvų grupėmis, išgryninti du kūrėjų tipai: idėjiški (pirma ir antra motyvų grupė) bei pragmatiški (trečia motyvų grupė). Pažymėtina, jog pragmatiškų kūrėjų dalis yra santykinai maža.

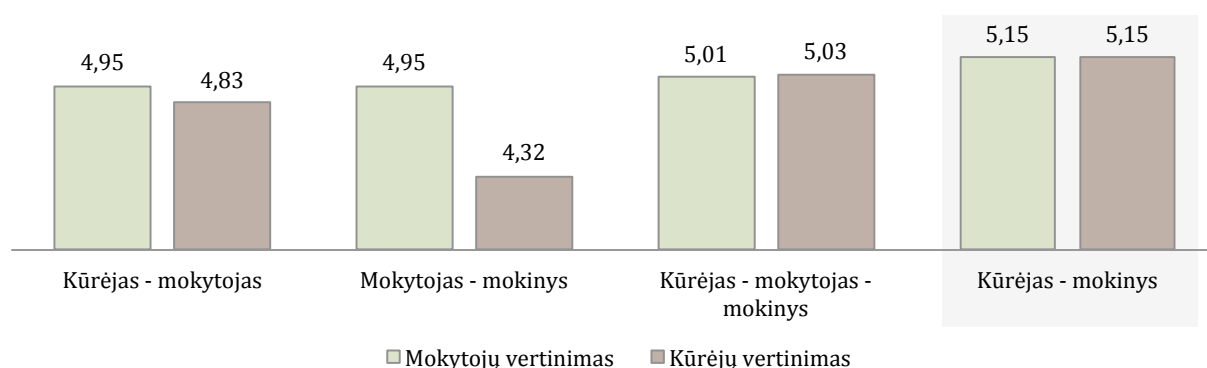
Apibendrinant, atlikus analizę kūrėjų tipai galėjo būti išgryninti dviem būdais (pagal asmenines savybes ir išitraukimo motyvus), tuo tarpu mokytojų tipai – vienu būdu (pagal išitraukimo motyvus).

Mokytojai visas savo asmenines savybes įvertino geriau nei atitinkamas jų savybes įvertino kūrėjai. Geriausiai mokytojai įvertino savo pareigingumą ir atvirumą naujovėms. Kūrėjai šias mokytojų savybes įvertino prasčiau. Kūrėjai savo asmenines savybes įvertino šiek tiek prasčiau nei jas įvertino mokytojai.

Mokytojai kūrėjų asmenines savybes įvertino labai gerai. Geriausiai įvertintas vaizduotės lakumas, atvirumas naujovėms ir komunikabilumas. Tas pačias savybes geriausiai įvertino ir patys kūrėjai. Galima daryti prielaidą, jog kūrėjų atsakymai yra objektyvesni.

Sąveikos. Tiesioginis kūrėjo – mokinio bendradarbiavimas mokytojų ir kūrėjų įvertintas kaip geriausia ir efektyviausia KP dalyvių sąveikos forma. Didžiausias skirtumas tarp mokytojų ir kūrėjų atsakymų buvo ties mokytojo-mokinio sąveika. Mokytojai tokią darbo formą vertina daug geriau nei kūrėjai.

Pav. 16: KP dalyvių sąveikos vertinimas

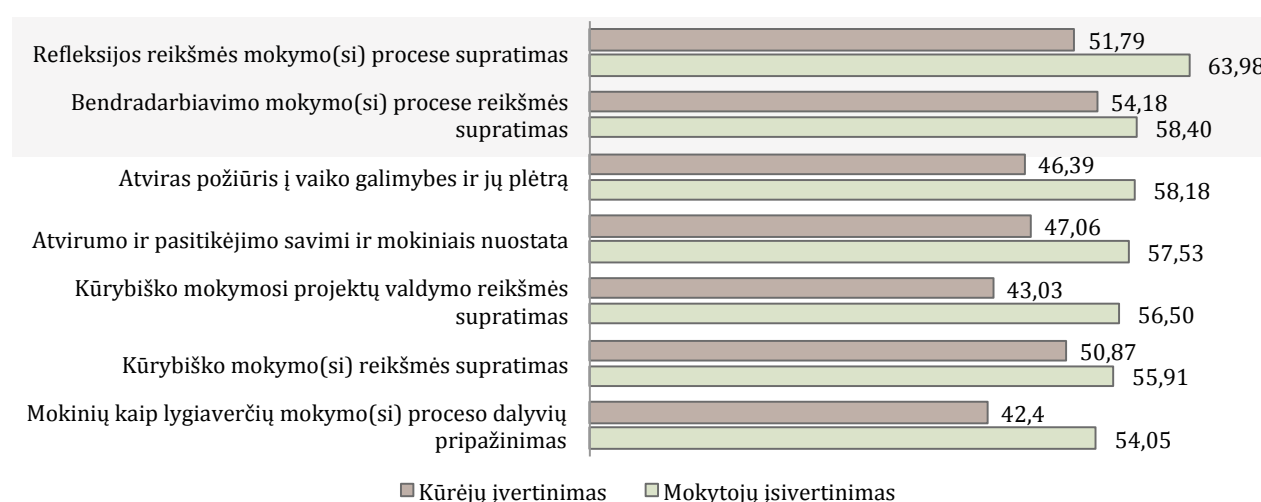

Reikšmingo skirtumo tarp skirtingų tipų kūrėjų (avantiūristai, globėjai, stropuoliai) vertinimų nėra. Globėjai šiek tiek geriau nei kiti kūrėjai vertina Kūrėjo-mokytojo sąveiką, avantiūristai šią formą vertina prasčiausiai. Identifikuota grėsmė, jog dalyviai iki galo nesupranta projekto ideologinių principų, nes kūrėjo-mokinio partnerystei teikia didesnę reikšmę nei kūrėjo-mokytojo-mokinio sąveikai.

5.3.3 KP poveikis

Nuostatų pasikeitimas. Mokytojų nuomone, jų nuostatos projekto vykdymo metu pasikeitė labiau, nei jų nuostatų pasikeitimą vertina kūrėjai. Ir kūrėjų ir mokytojų manymu, labiausiai KP metu pasikeitė mokytojų nuostatos, susijusios su refleksija ir bendradarbiavimu mokymo(si) procese. Santykinai mažiau pasikeitė jų nuostatos, susijusios su mokinių kaip lygiaverčių mokymo(si) proceso dalyvių pripažinimu.

Pav. 17: Procentinis mokytojų nuostatų pasikeitimas projekto vykdymo metu

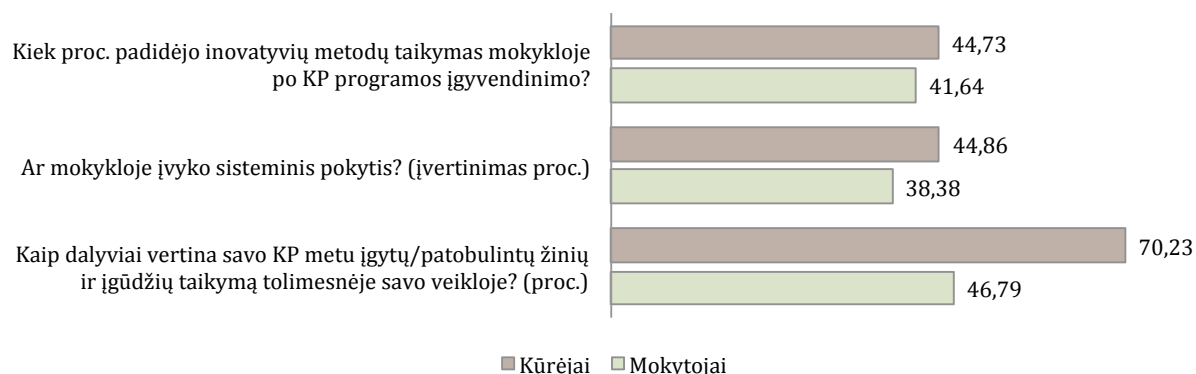

Pastebėtas reikšmingas skirtumas tarp skirtingų tipų kūrėjų atsakymų vertinant mokytojų kūrybiško mokymo(si) reikšmės supratimo ir bendradarbiavimo mokymo(si) procese reikšmės supratimo pasikeitimo. Stropūs kūrėjai šių nuostatų pasikeitimą vertina žymiai geriau nei kiti kūrėjai. Kūrėjai avantiūristai šiuos požymius vertina prasčiausiai.

Įtaka mokyklai ir bendruomenei. Mokytojai KP projekto poveikį mokyklai ir jos bendruomenei vertina 4.4 balo iš 6, kūrėjų vertinimas – 4.5 balo. Tiek kūrėjų, tiek mokytojų nuomone, didžiausią poveikį projektas turėjo mokytojams. Kūrėjai aukštai įvertino prasiplėtusią mokytojų patirtį ir gebėjimus, pakitusią gero mokymo sampratą, išaugusį tikėjimą savo gebėjimu dirbti įdomiai ir kt. Mokytojų nuomone, labiausiai projektas įtakojo mokinių išaugusią savivertę ir pasitikėjimą savimi, išaugusį mokytojų tikėjimą savo gebėjimu dirbti įdomiai bei sustiprėjusius mokyklos bendruomenės ryšius, siekiant bendradarbiauti.

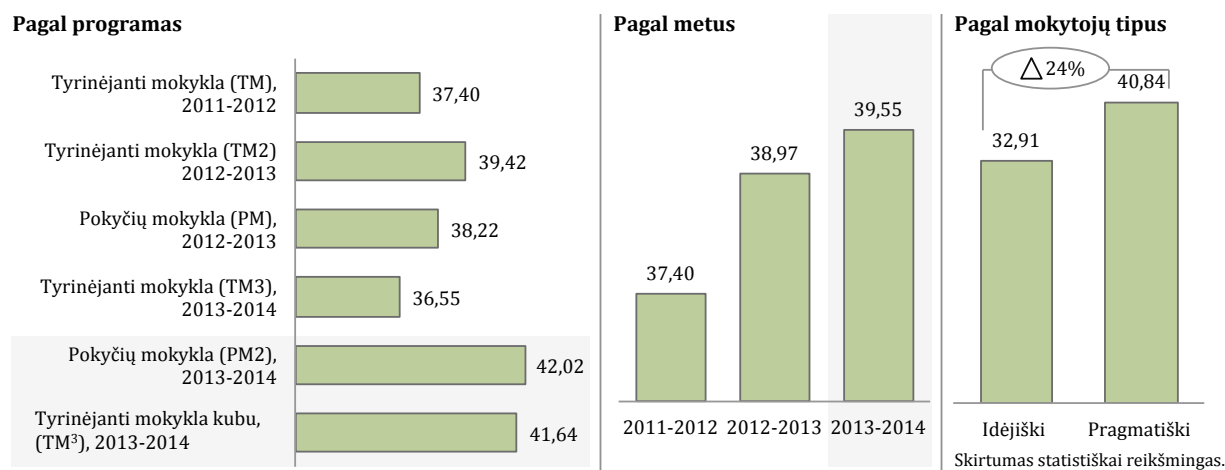
KP sėkmės vertinimas. Kūrėjai projekto sėkmę vertina geriau nei mokytojai. Kūrėjai taiko 70 proc. KP metu įgytų įgūdžių ir žinių tolimesnėje veikloje. Mokytojų dėstymo būdas po KP pasikeitė vidutiniškai 47 proc. Kūrėjai sisteminių pokyčių vertina 45 proc., mokytojai - 38 proc., o inovatyvių metodų taikymo mokykloje padidėjimą kūrėjai vertina 45 proc., mokytojai – 42 proc.

Pav. 18: Procentinis projekto sėkmės įvertinimas

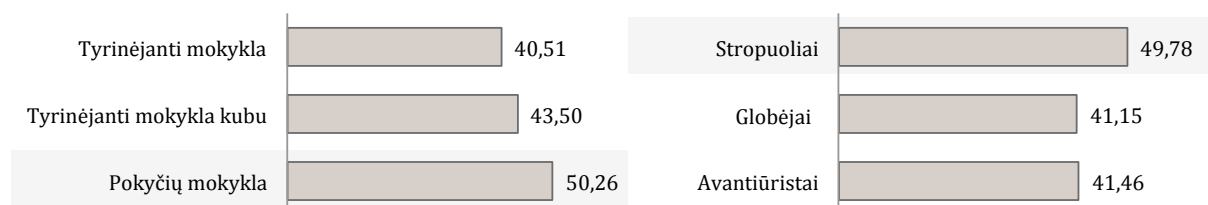
Stipresnis pokytis mokykloje įvyksta dirbant su jaunesnių klasių mokiniais. Vertinant visų metų duomenis, Pokyčių mokyklose sisteminis pokytis stipresnis nei Tyrinėjančiose. Paskutinių metų duomenimis, Tyrinėjančių mokyklų rezultatai tam tikrų nuostatų diegimo bei projekto poveikio mokytojams ir bendruomenei atžvilgiu yra geriausi, kas byloja apie projekto veiklų organizavimo ir kokybės gerėjimą.

Pav. 19: Procentinis įvykusio sisteminio pokyčio įvertinimas (mokytojai)

Patikrinus statistinę priklausomybę, paaiškėjo, kad kūrėjų (nei agentų, nei praktikų) patirtis (kiek kartų dalyvavo projekte skirtingais vaidmenimis) neturi įtakos sisteminiam pokyčiui mokykloje. Taip pat nėra reikšmingo skirtumo tarp miesto ir rajono mokyklose dirbusių kūrėjų vertinimų.

Pav. 20: Procentinis įvykusio sisteminio pokyčio įvertinimas (kūrėjai)

Kūrybos agentai sisteminį pokytį mokykloje vertina panašiai kaip kuriantys praktikai. Taip pat nėra didelio skirtumo tarp skirtingais metais vykdytų KP programų vertinimo. Pirmais KP metais kūrėjai įvykusį sisteminį pokytį vertina nežymiai prasčiau.

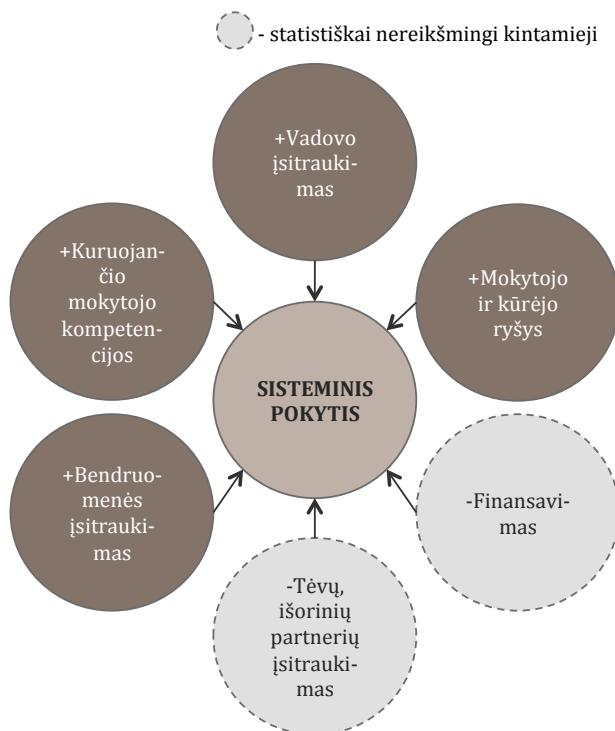
Įvykęs sisteminis pokytis, kūrėjų nuomone, taip pat nepriklauso nuo mokyklos tipo ar nuo kūrėjų dalyvavimo projekte motyvo (pragmatiškai ir idėjiškai kūrėjai). Pokyčių mokyklose dalyvavę kūrėjai sisteminį pokytį vertina geriau nei kitose programose dalyvavę kūrėjai. Analizuojant kūrėjų atsakymus pagal kūrėjų tipus, stropuoliai sisteminį pokytį vertina geriausiai.

5.3.4 Veiksniai turintys įtakos sėkmei

Mokyklos požymiai paaiškina 23 proc. mokykloje įvykusio sisteminio pokyčio. Teigiamą įtaką sisteminiam pokyčiui turi mokyklos vadovo įsitraukimas, teigiamas požiūris į partnerystę, glaudus asmeninis mokytojo ir kūrėjo ryšys, bendruomenės įtraukimas į sprendimų priėmimą, kuriojančio mokytojo kompetencijos bei įsitraukimas ir motyvacija vykdyti kūrybiško mokymosi plėtrą. Stipriausią įtaką sisteminiam pokyčiui turi bendruomenės įsitraukimas į sprendimų priėmimą.

Poveikis mokytojams. Remiantis kūrėjų atsakymais, išvesta statistinė priklausomybė tarp KP poveikio mokytojams ir mokykloje įvykusio sisteminio pokyčio. Teigiamą įtaką sisteminiam pokyčiui turi pakitusi gero mokymo samprata bei pagerėjusi mokymo kokybė, neigiamą – prasiplėtusi mokytojų patirtis. Prasiplėtusi asmeninė mokytojų patirtis gali paskatinti mokytojus pakeisti darbą, kas mažina sisteminio pokyčio tikimybę. Kitaip tariant, asmeninės mokytojų savijautos gerinimas bei akiračio praplėtimas gali būti laikomas tarpiniu, tačiau ne galutiniu projekto tikslu. Prasiplėtusi mokytojų patirtis turi atverti galimybes taikyti kūrybišką mokymą mokiniams. Išlaugęs tikėjimas savo gebėjimu dirbti įdomiai bei išlaugusi mokytojų darbo motyvacija statistiškai reikšmingos įtakos projekto sėkmei neturi.

Pav. 21: Mokyklos požymių įtaka sisteminiam pokyčiui

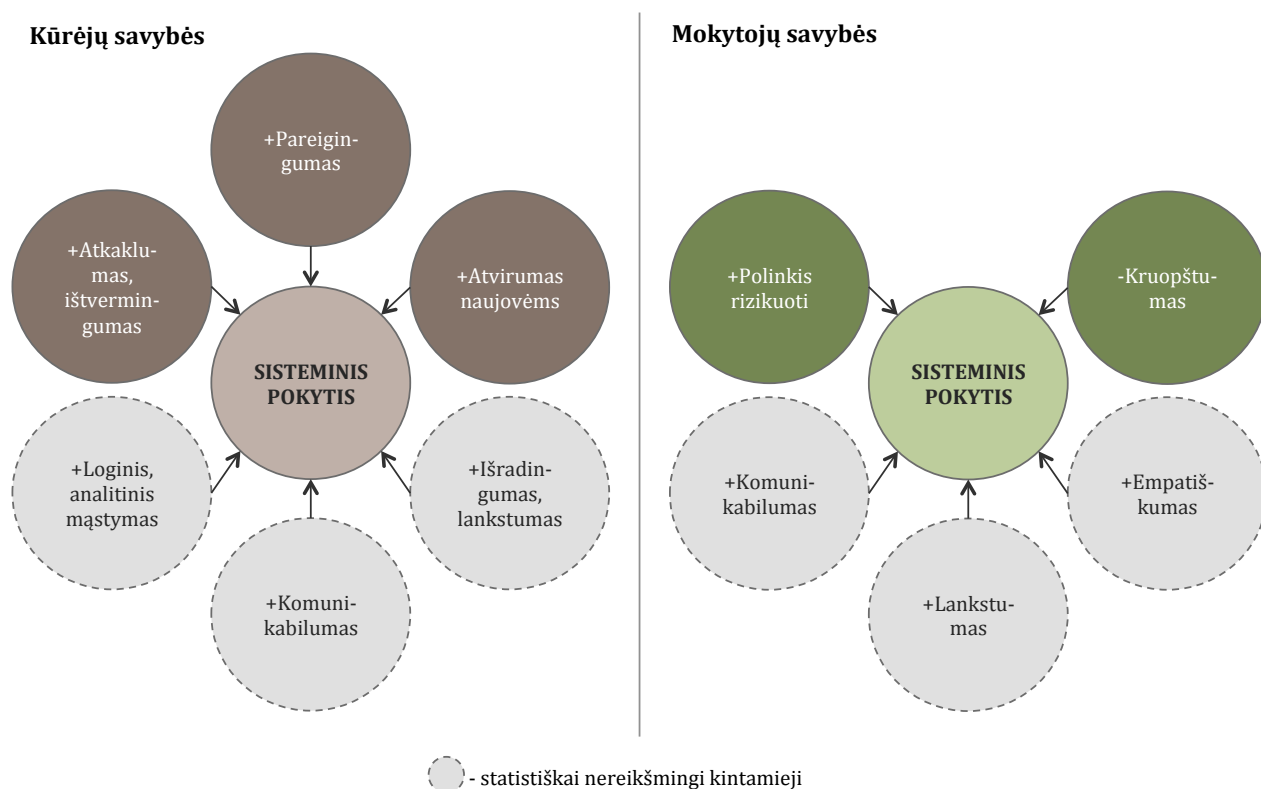

Neigiamų faktorių įtaka. Tyrimo metu mokytojai ir kūrėjai paneigė, jog projekto rezultatams neigiamos įtakos turi metodinės literatūros bei mokymų trūkumas, agento ir praktiko priešiškus, praktiko asmeninės bei tarpasmeninės savybės ir mokinių elgesio problemos. Tuo tarpu mokytojų priešiškus, agentų, praktikų bei mokytojų žinių ir įgūdžių trūkumas, neigiamos agentų bei mokytojų asmeninės ir tarpasmeninės savybės daro neigiamą įtaką mokykloje vykstančiam sisteminiam pokyčiui. Pažymėtina, jog neigiamos agento asmeninės ir tarpasmeninės savybės turi kur kas daugiau įtakos sisteminiam pokyčiui negu tos pačios praktikų savybės. Kitaip tariant, kūrybos agentai žengia pirmus kertinius žingsnius mokyklos pokyčių link, jie pirmieji susipažįsta su mokyklos bendruomene ir pristato Kūrybinių partnerystės idėjas, todėl jų klaidos turi žymiai ryškesnes pasekmes nei kuriančių praktikų klaidos.

Asmeninės KP dalyvių savybės. Nustatyta, jog įtaką sisteminiam pokyčiui daro mokytojų ir kūrėjų asmeninės savybės. Tyrimas parodė, jog sisteminis pokytis pastebimas mokyklose, kuriose kūrėjai ir/ar mokytojai pasižymėjo netipinėmis savybėmis. Kalbant apie kūrėjus, pažymėtina, jog tam tikras kūrybiškai asmenybei būdingų savybių rinkinys būdingas didžiajai daugumai agentų ir praktikų, kadangi į kūrybiškumą kreipiamas didelis dėmesys kūrėjų atrankos metu. Atlikus analizę paaiškėjo, jog teigiamą įtaką sisteminiam pokyčiui turi kūrėjų pareigingumas, atkaklumas ir atvirumas naujovėms.

Analizuojant asmenines mokytojų savybes paaiškėjo, jog didžiajai daugumai pedagogų būdingas komunikabilumas ir empatiškumas. Tuo tarpu didesnė sisteminio pokyčio tikimybė buvo tose mokyklose, kur mokytojai pasižymėjo polinkiu rizikuoti. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad neigiamą įtaką sisteminiam pokyčiui turi kruopštumas (būdingas daugumai mokytojų). Kruopštumas stabdo spontaniškumą ir riboja mokytojų polinkį rizikuoti, kuris turi daugiausia įtakos sisteminiam pokyčiui.

Pav. 22: Projekto dalyvių savybių įtaka sisteminiam pokyčiui mokykloje

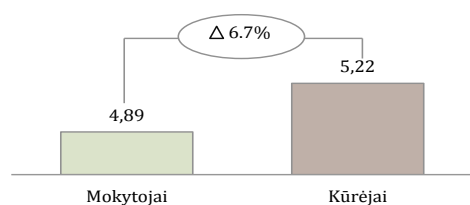
Apibendrinant, vykdant mokyklų/mokytojų atranką didžiausias dėmesys turėtų būti kreipiamas į asmenines dalyvių savybes, o ne į turimas kompetencijas.

Vietovė. Rajono mokyklose dirbantys mokytojai KP metu mokykloje įvykusį sisteminių pokytį ir inovatyvių metodų taikymo padidėjimą vertina geriau nei miesto mokyklose dirbantys mokytojai. Santykinai mažesnėms mokykloms rajone jaučiamas stipresnis KP poveikis. Stipresnis sisteminis pokytis taip pat pastebėtas tais atvejais, kai mokytojas projekte dalyvauja dėl projekto idėjos, asmeninio iššūkio arba norėdamas įgyti naujų įgūdžių ir žinių bei pažinčių.

5.3.5 Dalyvavimo tęsimas

Kūrėjai ir mokytojai sutinka, kad mokykla turėtų tęsti dalyvavimą KP ateinančiais metais, tačiau kūrėjų atsakymų vidurkis yra aukštesnis.

Pav. 23: Dalyvavimo tęsimo duomenys

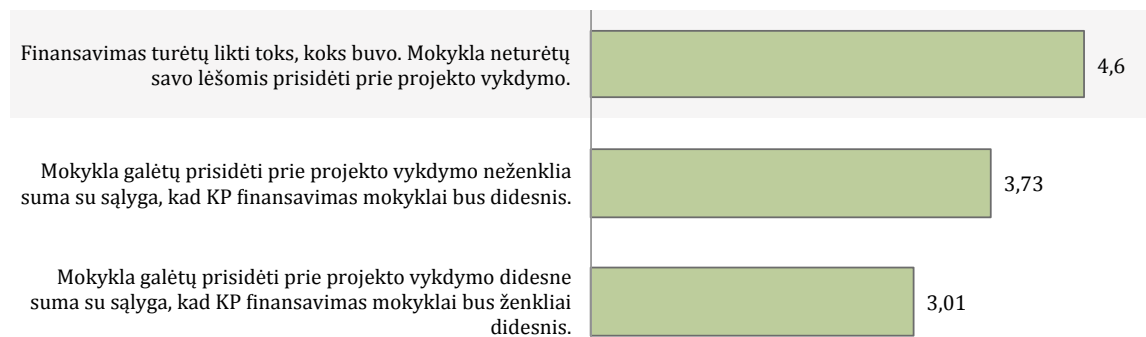
Dalyvavimo KP projekte nebetęsia mokyklos, kuriose KP poveikis buvo nežymiai silpnesnis. Stipriausias sisteminis pokytis įvyko paskutiniiais metais dalyvavusiose mokyklose. Tai gali būti siejama tiek su projekto organizavimo patobulėjimu, tiek su kūrėjų patirtimi.

Pastebėtas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp skirtingų tipų kūrėjų atsakymų analizuojant kūrėjų entuziazmą tęsti mokyklų dalyvavimą ateinančių metų KP. Stropuoliai mato didesnę poreikį mokykloms dalyvauti projekte ateinančiais metais ir KP metu įvykusį sisteminių pokytį vertina daug geriau nei kiti kūrėjai.

Pragmatiškai mokytojai ir kūrėjai, kurie projekte dalyvavo dėl statuso ir piniginio atlygio, projekto poveikį vertina geriau nei idėjiškai. Atsižvelgiant į pragmatiškų mokytojų dalyvavimo motyvus, kyla grėsmė, kad jų atsakymai buvo deklaratyvūs.

Dauguma KP projekte dalyvavusių mokytojų teigia, jog projekto finansavimo modelis turėtų išlikti nepakitęs ir mokykla neturėtų savo lėšomis prisidėti prie projekto vykdymo. Mokytojai nesutinka, kad mokykla turėtų prisidėti prie projekto vykdymo didesne suma, net jeigu tuomet KP finansavimas mokyklai būtų ženkliai didesnis.

Pav. 24: Finansavimo modelių tinkamumo mokyklai vertinimas

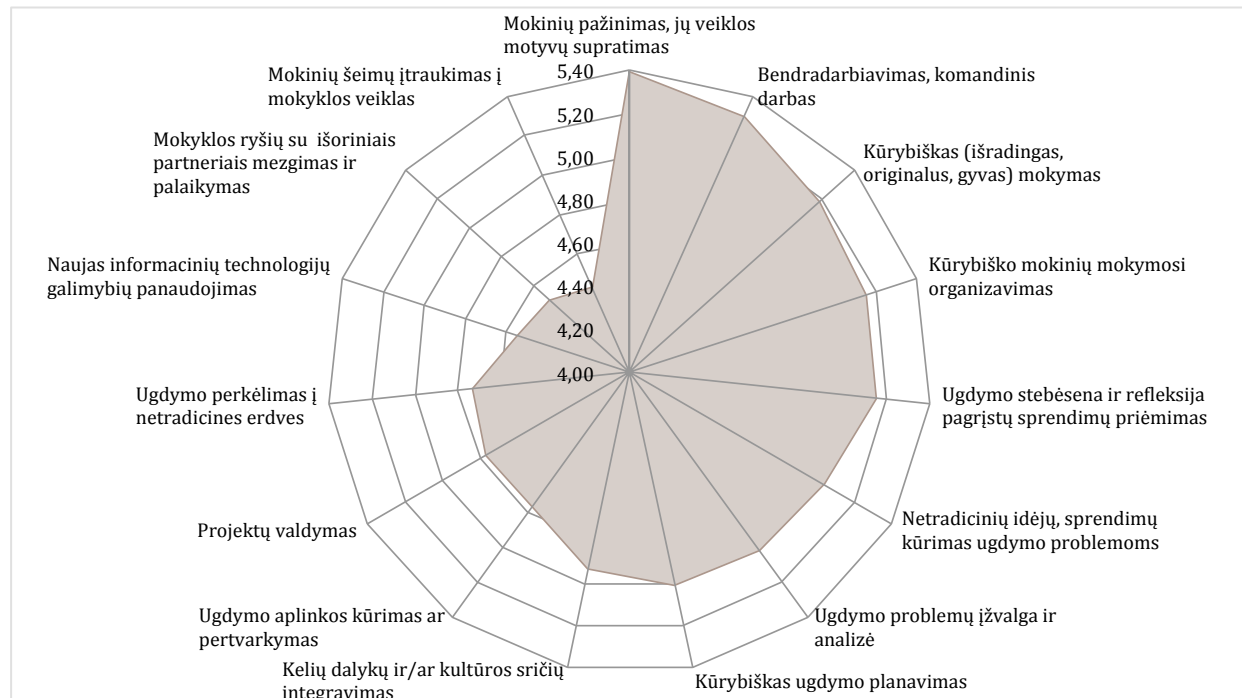

Yra grėsmė, kad aukščiau įvardintos išvados yra susijusios su faktu, jog 65% projekte dalyvavusių mokytojų yra pragmatiški. Pragmatiški mokytojai projekte dalyvauja dėl piniginio atlygio, formalių kvalifikacinių reikalavimų ir pan., todėl jie nenori patirti jokių papildomų išlaidų.

5.3.6 Kompetencijų modeliai

Kūrėjų nuomone, mokinių pažinimas, jų veiklos motyvų supratimas, bendradarbiavimas ir komandinis darbas yra svarbiausios kompetencijos mokytojui, siekiančiam sukurti palankią aplinką kūrybiškam ugdymui. Mažiausią reikšmę kūrėjai teikia mokinių šeimų, išorinių partnerių įtraukimui.

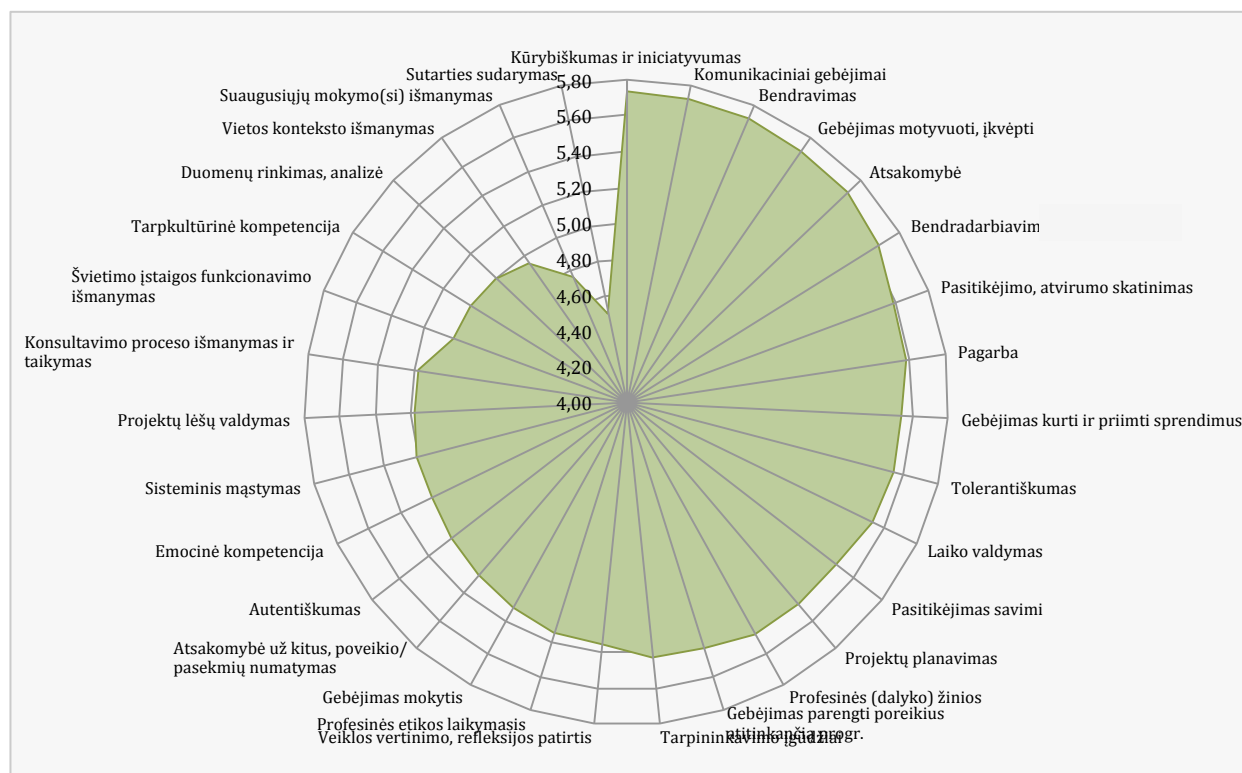
Pav. 25: Mokytojų kompetencijų modelis

Bendradarbiavimas, komandinis darbas, mokinių pažinimas ir motyvų supratimas mokytojų buvo vertinami kaip svarbiausi ir stipriausi gebėjimai, kuriuos mokytojai tobulino projekto metu. Mokytojų kompetencija ugdyti mokinių iniciatyvumą ir kūrybingumą KP metu pasikeičia vidutiniškai 54 proc. Labiausiai mokytojai kompetencijas patobulino vertinimo etape.

Mokytojų nuomone, kūrybiškumas, iniciatyva, komunikaciniai gebėjimai, bendravimas yra svarbiausios kompetencijos kūrėjui, besirengiančiam dirbti mokykloje. Mažiausią reikšmę mokytojai skyrė sutarties sudarymui, suaugusiųjų mokymo(si) ir vietos konteksto išmanymui. Bendradarbiavimas, partnerystė, kūrybiškumas ir iniciatyvumas bei komunikaciniai gebėjimai pačių kūrėjų vertinami kaip stipriausi ir svarbiausi gebėjimai, kuriuos jie tobulina projekto mokymų ir darbo mokykloje metu. Labiausiai kūrėjai kompetencijas patobulino projekto vykdymo metu.

Pav. 26: Kūrėjų kompetencijų modelis

Mokytojai ir kūrėjai dalyvaudami projekte ženkliai patobulina turimas bei įgyja naujų kompetencijų. Lyginant su norminiais dokumentais, KP metu yra tobulinama ne tik didžioji dalis mokytojams ir švietimo konsultantams reikalingų kompetencijų, bet ir papildomos kompetencijos, kurios Lietuvoje nėra reglamentuotos norminiais dokumentais.

Rekomendacijos

“Kūrybinių partnerysčių” projektas tyrėjų komandos vertinamas teigiamai ir siūlomas tęsti dėl:

- Tiesioginio įsitraukimo į mokyklos gyvenimą, darbo su mokytojais, mokiniais ir tėvais;
- Ženklios dalies mokyklų, kuriose įvyko sisteminis pokytis ir/ar padaryta teigiama įtaka mokiniams, mokytojams ar mokyklos bendruomenei;
- Kasmet gerėjančių projekto rezultatų;
- Suburtos ir veikiančios kūrėjų bendruomenės.

Remiantis kokybinio ir kiekybinio tyrimo išvargomis, siūlomos rekomendacijos “Kūrybinių partnerysčių” praktikai tobulinti.

Atranka ir mokymai

- **Mokyklų atranka.** Tam tikri mokyklos požymiai turi teigiamos įtakos sisteminiam pokyčiui. Vienas jų - mokyklos vadovo įsitraukimas bei teigiamas požiūris į partnerystę. Vykstant mokyklų atranką, rekomenduojama atlikti motyvacinius interviu su mokyklos vadovais ir

pavadautojais. Kitas požymis - kuruojančio mokytojo kompetencijos bei išitraukimas ir motyvacija vykdyti kūrybiško mokymosi plėtrą. Kompetencijų ir motyvacijos stoka gali daryti neigiamą įtaką projekto sėkmei, tad kuruojančių mokytojų atrankai turi būti skiriamas didesnis dėmesys. Stipriausią įtaką sisteminiam pokyčiui turi bendruomenės išitraukimas į sprendimų priėmimą, kas reiškia, jog į bendrą mokyklos mokytojų, tėvų bei vaikų motyvaciją bei aktyvų dalyvavimą mokyklos gyvenime turi būti atsižvelgta atrenkant mokyklą dalyvavimui projekte.

Vykdant mokyklų atranką, būtina atsižvelgti į projekte planuojančių dalyvauti mokinių amžių. Vyresnių (10-12) klasių mokiniai neturėtų būti įtraukiami į projekto veiklą dėl didelio užimtumo ir ruošimosi pasiekimų patikrinimui. Tuo tarpu, geriausi rezultatai pasiekiami 1-6 klasėse. Be to, inovatyvių metodų taikymas po KP labiausiai padidėjo pradinėse mokyklose. Stipriausias sisteminis pokytis pastebimas vidurinėse ir pradinėse mokyklose.

Rajono mokyklose dirbantys mokytojai KP metu mokykloje įvykusį sisteminių pokyčių ir inovatyvių metodų taikymo padidėjimą vertina geriau nei miesto mokyklose dirbantys mokytojai. Vertinimo skirtumo tarp kūrėjų atsakymų nepastebima, anot jų – KP projektas reikalingas kiekvienai mokyklai. Vertėtų atsižvelgti į tai, jog KP projektas suteikia ypač daug entuziazmo rajono mokykloms, kas gali paskatinti mokyklos bendruomenę keistis, tačiau tyrimo rezultatai nesuponuoja miestų eliminavimo iš projekto imties.

Siekiant užtikrinti labiausiai motyvuotų mokyklų patekimą į projektą, siūloma įvesti projekto kofinansavimo principą mokykloms.

- **Mokytojų atranka.** Kiekybinio tyrimo duomenimis, "pragmatiški", t.y. dėl mokyklos statuso, asmeninės kvalifikacijos kėlimo bei papildomo piniginio atlygio (kuriojančios mokytojai) dalyvaujantys mokytojai daugumą klausimų vertina geriau nei "idėjiški" mokytojai. "Pragmatiškų" mokytojų vertinimai taip pat ženkliai aukštesni nei kūrėjų vertinimai. Galima teigti, jog "pragmatiškų" mokytojų vertinimai, atsižvelgiant į mokytojų dalyvavimo motyvą bei skirtumus su kitų respondentų atsakymais, gali būti neobjektyvūs, t.y. pagražinti. Siekiant paskatinti sisteminių pokyčių projekte dalyvaujančiose mokyklose, rekomenduojama sugriežtinti projekte dalyvaujančių mokytojų atranką, atsižvelgiant į mokytojų dalyvavimo motyvus. Atranka galėtų būti vykdoma pasitelkiant motyvacinį pokalbį, testus ar atitinkamas priemones.
- **Kūrėjų atranka.** Avantiūristų vertinimas daugeliu klausimų žymiai prastesnis nei stropuolių. Tiek sisteminis pokytis, tiek tam tikri pokyčiai, susiję su mokytojais, mokiniais ir bendruomene, stropuolių vertinami žymiai geriau. Pažymėtina, jog kartinės stropuolių savybės, tokios kaip pareigingumas ir atkaklumas, turi didžiausią teigiamą įtaką sisteminiam pokyčiui. Vykdant kūrėjų atranką tam tikrų komandinio darbo bei komunikacijos užduočių pagalba rekomenduojama ypatingą dėmesį atkreipti į minėtas savybes. Nustatyta, jog stipresnis sisteminis pokytis pastebimas tuomet, kai kūrybos agentas nesiblaško tarp kelių mokyklų, o nuosekliai dirba su viena. Atrenkant kūrybos agentus, reikėtų atkreipti dėmesį į kandidato idėjiškumą bei pagrindinį pajamų šaltinį. Rekomenduotina, kad kandidatui KP būtų papildoma veikla, o ne pagrindinis darbas.
- **Dalyvių parengimas.** Kiekybinio tyrimo duomenimis, dalyvių žinių ar įgūdžių, mokymų ar metodinės literatūros trūkumas nedaro reikšmingos tiesioginės įtakos projekto rezultatui. Kiekybinio tyrimo metu pateikti parengimo gerinimo pasiūlymai. Pagrindiniai jų - dalyvių psichologinio ir metodinio parengimo stiprinimas.

Organizavimas

- **Projekto organizavimas.** Remiantis kiekybinio tyrimo išvargomis, KP organizavimas galėtų būti patobulintas aiškiau komunikuojant projekto tikslus ir idėją, patogiau išdėstant projekto veiklas laiko rėmuose, geriau užtikrinant dalyvių tarpusavio pasiekiamumą ir pagalbos teikimą jiems susidūrus su problemomis.

- **Projekto turinys.** Teigiamą įtaką sisteminiam pokyčiui turi pakitusi gero mokymo samprata bei pagerėjusi mokymo kokybė. Didžiausias dėmesys projekto turinio atžvilgiu turi būti skiriamas kūrybinių veiklų integracijai į pamokas. Projekto veiklos turi vykti pamokų metu ir sietis su programos turiniu. Popamokinė veikla negali būti laikoma pagrindiniu projekto tikslu. Mokytojų tikėjimas savo gebėjimu dirbti įdomiai bei išaugusi darbo motyvacija neturi statistiškai reikšmingos įtakos sisteminiams pokyčiams. Tai nereiškia, jog mokytojų savijautai ir motyvacijai neturi būti skiriamas dėmesys, tačiau pagrindinis projekto uždavinys turi išlikti kūrybinio mąstymo ir veiklos integracija į ugdymo turinį.

Bendrinės rekomendacijos

- **Užmegztų ryšių palaikymas bei projekto tęstinumo užtikrinimas.** Projekto metu užmegzti ryšiai su daugiau nei 200 kūrėjų, kurie buvo parengti dirbti su mokyklomis ir tobulino kompetencijas, kurios yra reikalingos švietimo konsultantams. Siūlomi KP idėjinių nuostatų tęstinumo užtikrinimo būdai: veiklos ir problemų sprendimo būdų konceptualizavimas ir papildomas konsultavimas projektui pasibaigus.
Turint kūrėjų duomenų bazę bei siekiant išlaikyti užmegztus ryšius, KP konsultantams finansuoti galėtų būti pritaikytas „Lyderių laiko“ finansavimo modelis. Projekto „Lyderių laikas“ siūlomas konsultavimo modelis yra orientuotas į konsultavimąsi kaip efektyvią institucinio bei individualaus profesinio tobulėjimo galimybę, kurią turėtų remti valstybės švietimo politika, sudarydama sąlygas visiems švietimo subjektams ta galimybe pasinaudoti. Kuriamas švietimo konsultavimo modelis numato keturis konsultavimosi lygmenis: nacionalinį, savivaldybės, mokyklos ir individo. Kiekviename iš šių lygmenų turėtų atsirasti tam tikri konsultavimo paslaugų finansavimo šaltiniai bei būdai. Svarbus finansinis aspektas yra pačių konsultantų, kurie yra švietimo institucijų darbuotojai, darbo apmokėjimas vengiant dvigubo apmokėjimo, taikant „Įdarbinimo per laikinojo įdarbinimo įmonėse“ įstatymo nustatytą teisinį reguliavimą.
- **Projekto finansavimo modelio sukūrimas.** Siūloma sukurti sisteminių, nuo Europos struktūrinių fondų nepriklausomą, projekto finansavimo modelį ir įtraukti jį į kertinius mokyklų finansavimo bei pedagogų kvalifikacijos tobulinimo dokumentus.